

MIRADOR

SEMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu : 30 cèntims - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 3'50 pessetes trimestre

L'ASSEMBLEA DE LA GENERALITAT

Uns dies de serenitat

Es de creure que a tots els republicans de Catalunya haurà causat un efecte semblant la tercera assemblea de la Diputació de la Generalitat de Catalunya que marca una nova orientació en la política dels nostres partits. Gairebé tots els acords han estat presos per unanimitat, i també per unanimitat, després d'una ampla discussió cordial, ha estat ratificada la confiança de la Diputació en el Govern de la Generalitat i en el seu honorable president. No havíem dubtat mai d'aquest resultat i, amb el nostre modest esforç, hem treballat sempre en aquest sentit. Val la pena d'aprofitar aquests moments de serenitat per a tractar d'explicar les desavinences que tenien allunyats uns partits dels altres i els obligaven a viure en un ambient d'incoherència que semblava un perill per a tota possible unitat d'acció. Una lleugera referència del passat que acaba de viure pot contribuir a fer més clara la visió del període que anem a començar.

En el mes de juliol de 1929, el nostre amic Amadeu Hurtado escrivia en aquestes pàgines la previsió següent, que ens plau ara de recordar. «El dia que la massa total del poble es resolgui a fer un dels seus gestos decisius, dependrà de la inspiració de l'hora que la colla que avui ens sembla la més modesta sigui l'única escollida; si és així, per poc que el corrent popular l'empenyi, aquesta colla es tornarà coherent si no ho és i tindrà la força que ara li manqui.» Durant el mes d'abril de l'any passat, el gest decisiu de la massa fou ben visible, i la colla escollida, improvisada una setmana abans, no tenia altre valor apreciable que la resplendor moral del senyor Macià, aglutinant sentimental de tot un poble en l'hora de la màxima mobilització de les seves energies. Fatalment, inevitablement, el partit triomfador esdevindria una força coherent i

herent d'aquesta agrupació política. Compreнем que era temptador per uns homes de partit aprofitar uns moments tan confusos per cercar un aglutinant de tots els descontents que, formant una força de combat, pogués esdevenir instrument per la disputa del poder. Però es veu que la

Jaume Bofill

compació va ésser resistida, i el discurs ponderat i serè del senyor Nicolau d'Olivera desviava a temps la direcció del moviment, no sense causar potser més d'una decepció. El gest del senyor Nicolau d'Olivera va ésser oportú. Tot fa suposar que l'experiència d'un passat pròxim no ha estat perduda per ell ni pels seus amics. Aquesta experiència, contra el que pensin els més refractaris d'una banda i de l'altra, ve a dir en resum que ni el partit que té avui el govern de Catalunya trobarà la seva coherència interior, garantia de la seva força, si es vol mantenir en l'isolament asfixiant en el qual s'anava tancant sense adonar-se'n, ni els altres partits republicans es faran cap bé ni el faran a Catalunya si creuen que la seva missió no és altra que la de combatre aquell partit.

Són incalculables les conseqüències que pot tenir pel futur govern de Catalunya aquesta intelligència entre els partits republicans catalans. Afortunadament per tots, es manté intacte el prestigi moral de l'honorable president de la Generalitat, que és el símbol més alt de la unitat catalana. S'ha dit que aquest prestigi s'havia afeblit en les darreres incidències polítiques perquè ha comès l'error de voler ésser el cap d'un partit en lloc de voler ésser el cap de Catalunya. Sostenir aquest punt de vista seria demanar un impossible. Segui la que es vulgui la seva força política, és un fet innegable que abans del triomf esclatant del 12 d'abril, el senyor Macià, l'ídol de les multituds, no era l'ídol dels partits. Va anar a la lluita amb els homes de l'Esquerra republicana que si més no varen entreveure el que podia tenir de decisiva la devoció que el seu nom desvetllava en el poble. Deixar de banda aquests homes l'endemà del triomf hauria estat una deslleialtat, que ni seria pròpia del senyor Macià ni hauria enfortit el seu prestigi. Compromisos de lluitador, que cal respectar, han donat el to de la seva presidència. No és culpa d'ell si abans de vèncer ha hagut de lluitar, ni és culpa dels seus companys si a l'hora de la lluita no n'hi havia d'altres.

Joan Lluhi

un instrument de govern. Tots els homes que es sentissin aptes per un esforç constructiu havien d'ofèrir el seu ajut sota la direcció del partit nou.

Està vist que això, que pot ésser fàcil de pensar, és difícil d'executar. Vol el seu temps, que és l'únic factor que desarma l'amor propi dels homes, i especialment el dels partits. Vol almenys tot el temps que hem passat des del mes d'abril ençà. Per una part hi ha el recel natural del partit guanyador, que tem que els que se li acostin li disputin el poder que el poble li ha donat. No se sap de cap partit del món que l'endemà de rebre la totalitat del poder se n'hagi desfet voluntàriament per partir-se'l amb els altres. I, per altra banda, hi ha la molèstia natural dels vençuts, que no es poden avenir que una ventada sentimental els hagi destruït d'un cop l'obra d'uns quants anys perquè uns altres la recomencin de nou sense ells. Es necessita una absència absoluta de tota mena d'apassionament per poder-se situar entre aquestes dues forces contràries i mirar d'ajuntar-les o de fondre-les. Uns pocs homes, entre els quals volem comptar-hi els senyors Carner i Coromines i l'autor de la profecia transcrita, han pogut intentar aquesta feina, perquè els esdeveniments els varen trobar allunyats de tota preocupació partidista. L'intent no haurà estat inútil, o almenys no haurà pertorbat el procés de formació de les forces de govern de Catalunya. Certament la tasca no té res de lleugera, ni té gaire de brillant. Per ésser eficaç, l'obra dels homes que hagin volgut cooperar, ha d'ésser una feina sorda, exposada als cops d'uns i altres.

Després d'una experiència un xic dura, sembla que s'ha imposat la serenitat. Ho diu prou clar, al nostre entendre, l'espectacle de l'Assemblea que comentem, els inicis del qual varen aparèixer fa uns dies durant un banquet al senyor Nicolau d'Olivera. L'ambient polític de Catalunya a l'hora d'aquest homenatge no semblava pas molt clar. Tot just sortits d'una baralla molt intensa, els dos grans partits republicans, s'havien produït l'esclat de la dimissió del senyor Anguera de Sojo, la crisi del Consell de la Generalitat, la sortida sorollosa del senyor Domingo del partit d'Esquerra republicana de Catalunya i les manifestacions disperses de desunió en el conglomerat encara inco-

De Dijous — a Dijous

L'educació de les noies

Els que sentim el pler de la polèmica, que estem acostumats a promoure'n i a intervenir en totes les que susciten els altres, ens hem esverat una mica amb motiu de l'afer de la Normal de la Generalitat. Dos diaris barcelonins han denunciat que en les aules de gimnàstica de la Normal de la Generalitat, freqüentades per noies que es preparen pel professorat, s'havien comès veritables abusos contra la moral. S'ha dit que s'havia intentat obtenir de cada una de les deixebles una fotografia destinada a un àlbum nudista de l'escola, i que no havent estat possible imposar aquest criteri, els professors s'havien hagut d'accontentar a demanar que les noies es fessin retratar en mallots ben ajustats. Les informacions dels dos diaris que han explotat el tema ens han suggerit l'escena del professor-sàtir que pren mides sobre el cos d'una noia tot just entrada en la pubertat. Ens han dit que un grup de noies de quinze a vint-i-cinc anys havien rebut lliçons sobre l'ús d'anticoncepcionals i avortius. Tot això era pintat en termes bastant vius i els comentaris eren molt poc tendres. Es deia que les nostres escoles femenines no havien d'ésser bordells ni harems. Els que tenim l'obligació de comentar els fets de cada dia, varem sentir l'emoció del tema i un cert esverament davant la gravetat de l'assumpte. Callar per patriotisme era impossible, sobretot pels que creïem que el silenci rares vegades és patriòtic i que val més una tramuntana que tolerar una atmosfera de còfura.

Però l'esverament encara va ésser més fort quan, després de creure necessari informar-se de primera mà, ens trobàrem davant del no-res. Tot era fum i núvols.

Estic segur que els dos diaris que van promoure la campanya no es van proposar muntar una fantasia, però el que requeria una informació suplementària perquè no tothom té l'autoritat i el crèdit moral suficients per formular denúncies. En matèria de sexologia, el nombre de visionaris és infinit, i en parlar d'això penso amb el meu admirat amic Rucabado. Un diari barceloní que es va sumar a la campanya dels altres dos quotidians, va rebre un avís d'un dels seus amics polítics, home d'extremíssima dreta, persona que intervé en el Consell de la Normal de la Generalitat, assegurant que els fets denunciats eren falsos. La campanya s'ha mori i si es volgués revifar-la caldria pensar una mica més, davant dels lectors, o encara millor davant del jutge, amb detalls exactes i sense esbucfes morals. Dubtar de la gent perquè no-més són professors no és gaire correcte. Tampoc no és correcte, en fer una denúncia d'aquesta mena, exagerar tant i parlar d'harems i de bordells. Els informadors no es varen adonar que si l'Escola es va convertir en un harem o en un bordell, l'honorabilitat de les alumnes no en sortia amb millor reputació que la dels professors denunciats.

Els eclesiàstics, que tan acostumats estan a carregar en col·lectivitat amb les culpes del primer que s'esgarria, encara que sigui del sagristà o del campaner, haurien d'anar amb més compte que ningú a llençar la primera pedra. Mantenir-se en el just medi és una virtut capital, besòria de la caritat. Ne quid nimis. — M. B.

Any IV. Núm. 155 - Barcelona, dijous, 21 de Gener de 1932

Sembla que, després d'una experiència un xic dura, s'ha imposat la serenitat. Per quant de temps?

MIRADOR INDISCRET

Un diputat que no va a l'hora

El senyor Pujol i Font, diputat de la Generalitat i director de *Fornal*, no tingué una intervenció gaire feliç a la darrera assemblea de la Diputació.

Quan feia tres hores que la sessió havia començat — eren les vuit — es va aixecar per demanar a la Presidència:

—Com que portem cinc hores de debat polític...

El president l'interromp — mentre tots els diputats consulten el rellotge — i li diu:

—Senyor Pujol i Font: està en un error, només en fa tres...

El senyor Pujol i Font no es dona del tot per convençut i diu:

—Efectivament, m'he equivocat, però no són tres hores, sinó quatre, perquè ara són les nou...

—Perdoni, el senyor diputat està mal fixat, perquè són les vuit...

Al saló de sessions ja ningú s'aguanta el riure. Llavors el senyor Pujol i Font ho adoba:

—No en facin cas, però escoltant el senyor Bofill costen tant de passar les hores...

Un veí d'escó el va estirar llavors per l'americana i l'advertí que ho havia dit a l'inrevés, que si li costaven de passar les hores no tenia motius per creure que eren les nou essent les vuit, i el senyor Pujol i Font va renunciar a la paraula.

Papers que comprometen

Ja és sabut que durant les sessions — sigui a l'Ajuntament o a la Diputació o al Congrés — quan un regidor o diputat vol fer una indicació a un company, escriu uns mots en una quartilla, la plega, la dona a un uxier i aquest la lliura a qui va dirigida. I bé, de vegades, aquests papers poden resultar comprometedors.

Un exemple? Durant la sessió de dissabte, mentre el senyor Bofill tenia la paraula, el senyor Puig i Ferrer feia senyals al senyor Giral. Aquest no l'entenien. Llavors el senyor Aguadé, veí d'escó del senyor Puig, va agafar una quartilla, va escriure-hi uns mots, cridà un uxier i aquest passà el paper al senyor Giral. El conseller de Finances va llegir aquelles ratlles i va fer un gest significatiu als seus amics del davant.

Fins ací, la cosa no té res de particular. El que ja és més particular és que el senyor Giral, després de llegida, deixà la quartilla damunt el seu pupitre. Del pupitre anà a terra. En acabar-se la sessió, potser el mateix senyor Giral la va fer córrer amb els peus, al mig del saló. I allí estava la pobre quartilla, ben plegadeta i rebent trepitjades de tothom, fins que a un repòrter se li acudí d'ajupir-se, recollir-la, desplegar-la i llegir-la.

Deia: «Giral: En Puig us diu a vós que no us fiéssiu de la crema llefiscosa d'En Bofill en l'loa del vostre cap. — Aguadé.»

Aquest document, signat i rubricat, ha passat a l'Arxiu Històric de la Ciutat. Hom suposa que allò d'el vostre cap es refereix al senyor Lerroux, no pas al cap del senyor Giral.

L'alegria del Dr. Aguadé

El doctor Aguadé va passar-se l'Assemblea de la Generalitat fent xistos a l'orella d'En Puig i Ferrer i rient sense interrupció.

Unicament quan En Bofill va parlar de l'acumulació de càrrecs i va dir que no trobava gaire elegant que quan venia un foraster important a Barcelona, els mateixos que li feien els honors a la Casa de la Ciutat haguessin de travessar a corre-cuita la plaça de Sant Jaume per fer-li els honors de la Generalitat, va acabar la broma i va canviar de fesomia.

Allò no li havia fet gràcia.

Ventura Gassol, humorista

A l'Assemblea de la Generalitat, la nota humorística fou la dominant. Una vegada pactat l'armistici entre la majoria i la minoria, tots els diputats tenien retratada l'alegria que els anava per dintre i seguien els debats somrients i satisfets. Tant és així, que quan En Bofill i Mates, en un moment del seu parlament, digué:

—...A Tarragona, senyor Gassol...

—Germà! Germà!—interrompé En Gassol.

L'abrandat poeta de Catalunya s'apuntà un èxit de rialles i En Puig i Ferrer el felicità personalment.

S'ha acabat el treballar

La Soli parlava l'altre dia d'un míting *pro-paro forzoso*. Tira peixet! I després ens queixarem.

Explicació d'un misteri

Hom ha notat que, exactament cada setmana, amb una gran precisió, els dissabtes i els dilluns, *El Noticiero* i algun altre diari avisen a llurs lectors de l'arribada o sortida, respectivament, del conegut diputat a Corts senyor Manuel Dolcet i Carmen.

El senyor Dolcet, però, no sabem com s'exposava, un bon dia, a Madrid, mostrà una carta a un seu amic; la carta — es veu que el doctor Dolcet no se'n recorda en aquell moment — acabava així:

«Por fin, papá, no olvides de mandar, el jueves sin falta, la gaceta, para que pueda llevarla a tiempo a los periódicos y no nos suceda lo que hace unas semanas.»

Matemàtiques

Un diari de Madrid, en publicar la ressenya del ja oblidat míting «pro enseñanza en castellano», deia que la policia va practicar «la detención de nueve individuos que se habían significado en la protesta. Ocho de ellos eran del Estat Catalá, uno de Nos-altres Sols, y el noveno era de la Unión socialista».

El mot de la situació

Va causar una certa sorpresa que *El Matí* i *El Correo Catalán* intentessin començar una campanya política sobre una base tan poc ferma com una carta firmada per dos senyors, sense comprovar les grotesques — de tan inversemblants—denúncies que s'hi feien contra l'Escola Normal de la Generalitat.

Un amic nostre va trobar l'explicació de l'embalament irreflexiu d'aquells dos diaris:

—Els han sorprès la seva mala fe.

Ves per on

Han arribat a Barcelona unes fotografies de la rebuda que els seus electors de Pontvedra dispensaren al nostre antic conegut, l'Emiliano Iglesias. Per sobre dels caps de la multitud d'electors, emergeixen uns retols, alguns dels quals es poden llegir en la foto. N'hi ha un que no té preu. Fa:

«La vil calumnia ennoblece a Emiliano Iglesias.»

La qüestió és omplir

Dilluns passat al saló Kursaal anunciaven l'estrena de *Frutas amargas* amb la presentació personal de Juan de Landa, el protagonista, el qual aparegué a l'escenari d'aquell cinema, vestit de presidari a fi d'infiltrar més verisme a una escena d'*El Presidi* que tingué la gentilesa d'ofèrir a l'auditori.

Ara bé, com sigui que el públic no ompli precisament bon nombre dels seients del pati de butaques i a l'escenari, juntament amb Juan de Landa, hom no escatimà precisament els comparses, en sortir, algú deixà anar aquest comentari:

—Qui ho diu que no va gent al cinema? Feia temps que no havia vist un escenari tan concorregut...

Anècdota

Juan de Landa aprofità el fi de festa per a contar unes quantes anècdotes relacionades amb les seves activitats cinematogràfiques. Aquesta fou la més celebrada:

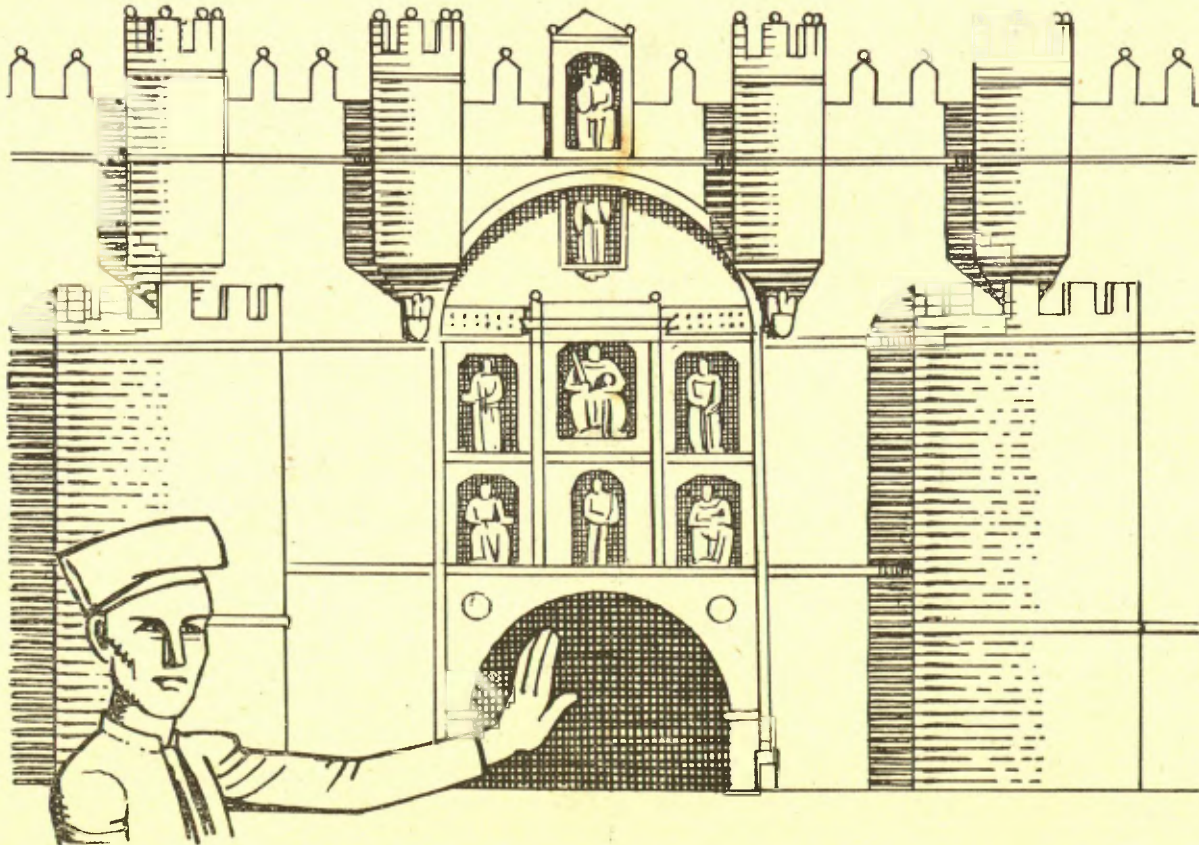
—Passejava—diu—pel barri mexicà de Los Angeles i vaig adonar-me que en un restaurant anunciaven, amb tots els honors, l'arròs de pollastre a l'estil del nostre país. Hi vaig entrar, naturalment, i un cop entaulat vaig sol·licitar-ne una ració. Però quan el plat d'arròs es trobà fumejant al meu davant una decepció, per cert ben justificada, va envair-me. Breu: em va semblar poc pulcra la seva presentació i vaig exposar la meua disconformitat al cambrer que em servia. I heus ací que l'home, que es veu que m'havia reconegut, se'm despenja amb aquesta sortida: «Tammateix no n'hi ha per tant, senyor. No us en devien pas servir de millor a *El Presidi*.»

Raons de conveniència

Flama, de Gelida, òrgan local d'Esquerra Republicana, publica en el darrer número l'aclariment que segueix:

«Ens hem enterat que algú, donant-se-les de viu, ha criticat *FLAMA* per haver-hi faltes d'ortografia. Primer s'ha de fixar que algunes són per conveniència de l'impressor; i segon, que 'ns sentírem molestats de no saber escriure correctament el català.»

Si és així, perdoneu.

L'ASSEMBLEA DE BURGOS

—Aviat serà pitjor ésser "burguès" de Burgos que burgès de la Lliga.

IMPRESSIONS D'UN VIATGE A LA U. R. S. S.

La República de Treballadors

V. — PROPAGANDA

Una impressió, ensembles global i aïllada, però eminentment característica de la Unió, és que, allí, hom hi viu acompanyat, volat totalment, gairebé ofegat per les múltiples manifestacions d'una propaganda tan extensa i tan inexorable com mai no s'ha vist enlloc. Es tracta de quelcom perfectament estudiat i planificat, que assoleix una execució sovint acurada i intel·ligent, però que no negligèix ni un dels mitjans possi-

està perdut. Que el pa i el carbó no s'asse- leixen sense un treball intens, i que la fam i el fred poden enderrocar els règims més fermament establerts. En aquest ram hom ha produït cartells, a la Unió, que em pen- so que són obres mestres en el gènere. No són potser molt refinats des d'un punt de vista estrictament artístic, però llur intenció i llur grafisme són realment colpidors.

La tònica general d'aquesta propaganda produeix a l'estranger que visita la Unió efectes una mica depriments. Malgrat la va- rietat dels mitjans emprats, el conjunt és d'una monotonía sense gaires atenuacions. Comença per ésser curiós, esde- vé obsessionant i decau en plena lassitud.

L'OBSESSIÓ DEL TREBALL

A la república de treballa- dors regna una idea única i central, que és, naturalment, el treball. El treball és a la Unió l'únic ideal de la vida que tot ho matissa i tot ho agabella. El treball és la gran obsessió de la dictadura so- viètica i fins i tot el descans no és concebut més que com un factor de l'eficiència del tre- ball.

Darrera totes les preten- sions de novetat del règim, aquesta obsessió del treball posa la Unió al nivell de tots els pobles en construcció, els països anomenats colonials, amb els quals manté una gran quantitat de característiques comunes. Més que en la ma- teixa obsessió la novetat s'es- cau en les formes i manifes- tacions d'aquesta obsessió. Ja comencen amb la falç i el mar- tell que, enclavats simbòlica- ment al bell mig de la ban- dera roja, donen la tònica ge- neral. L'art la segueix ben docilment. Tot el que sigui gràfica i plàstica està domi- nat, a la Unió, per leit-mo- tivus de treball. Les rodes, les grues, els tractors, les xeme- neies, els engranatges, combi- nats per procediments moder- níssims, forneixen una nova i

original simbòlica. He arribat a veure un ballet, a Moscou, on la música fantasiava amb sons i esgarips de maquinària, mentre els moviments dels comparses recordaven enginyosament sobre l'escena els giravolts dels torns i les rodes i les convulsions espasmò- diques dels èmbols. Feia bastant bonic i sobe- tot no quedava *boutade*, sinó ben encaixat dintre la monotonía ortodoxa de la propaga- nda. En la fàbrica ex-imperial de porcel·lanes de Leningrad, les àmfores i els vasos pre- ciosos ja ostenten escenes de treball i ideal- litzten les turbines i els tractors. El teatre està envaït per conflictes de fàbrica, d'emulació socialista i de socialització del camp. A la poesia mateixa li cal cantar la puixan- ça del pla quinquennal i les excel·lències de

tiva, la significació de formidables platafor- mes polítiques.

Visitar la Unió i tenir la pretensió de veure romanalles de l'antiguitat, produ- ccions bizantines i companyia, seria causar un greuge imperdonable als homes de la nova Rússia. Jo he visitat, certament, el Kremlin de Moscou, i l'Eremitage de Lenin- grad, però mai no he visitat Museus que tinguessin un aire més sepulcral, ni on les coses col·leccionades estiguessin més manca- des de connexió amb el món que hi havia

comença a ésser inculcada i al mateix temps llurs aptituds professionals comencen a sor- tir a la llum del dia.

L'ensenyança és única i unitària, els alumnes d'ambdós sexes estan sempre bar- rejats i la llengua és sempre la pròpia dels deixebles. Al Sud, tot sovint, en poblacions relativament petites, existeixen escoles en mitja dotzena d'idiomes. Les classes són a tot arreu d'uns quaranta alumnes. Amb vint alumnes, però, pertanyents a una mino- ria lingüística, n'hi ha prou perquè sigui

Sala de lectura d'un club de Moscou

a l'altra banda dels recintes. A la Unió, el que hom ensenya amb complaença i fins i tot amb orgull, allò que hom vol mostrar- vos com a veritable curiositat turística del país, allò que ells volen considerar com a veritablement típic són les fàbriques, les pre- ses d'aigua, les mines, els camps petrolí- fers i totes les manifestacions del treball. El paisatge mateix que ells volen crear amb la massa informe de l'estepa ha de tenir una mena de «belleza industrial». I fa l'efec- te que per a un home de la nova Rússia la manera més digna de gaudir d'una posta de sol ha d'ésser contemplant-la a través de l'espessa boirina dels pous de petroli (els molins de vent del modern Quixot), mentre les últimes lluites del crepuscle es refle- teixen en els bassos llueïents irisats de les aigües untuoses.

ESCOLES

On la propaganda esdevé més viva i més eficient, és a l'escola. Allí és on hom forma les noves generacions que hauran de pro- duiir-se lliurement dintre l'ambient creat per la propaganda. De les escoles ha de sortir el tot cas la veritable consagració del règim. La instrucció és a la U. R. S. S. severa- ment obligatòria. A cada escola o grup

creat un curs especial en llur llengua. El rus no és mai obligatori, però és tan gene- ralment escollit com a llengua supletòria que sembla que la seva àrea d'acció més aviat tendeix a esdevenir cada dia més ex- tesa.

L'aspecte general dels infants, pel que he pogut veure, m'ha semblat satisfactori. Van abillats sense pretensions però d'una faïscó confortable. En general, nets. Juguen, eriden, corren d'un cantó a l'altre com a tot arreu. Donen una nota simpàtica, de les poques que suavitzen la tensió general que té la vida en la Unió.

CLUBS

Una institució ben peculiar del règim, i que en definitiva en resulta un instrument més de propaganda, és el que anomenem clubs. Llus finalitats i propòsits són, en lí- nies general, ben semblants als de les ins- titucions que, a casa nostra, anomenem cen- tres obrers, casinos de barriada, etc. L'ur estructura, funcionalment, però, són ben di- ferents. Tots tenen una gran sala de ses- sions o d'espectacles, com a peça central. Les altres dependències són, amb poques va- riantes, sala d'exercicis físics, biblioteca, mu- seu antireligiós, petits locals d'ensenyança, sala d'escacs i algun cop de billars i res- taurant antialcoholí. Escampats una mica pertot arreu, estadístiques i gràfics, xifres i fotografies de Lenin, Stalin, tractors i turbines. Tot plegat estan mancats, aquests clubs soviètics, d'allò tan subtil i eteri que els alemanys en diuen *Gemütllichkeit*, que en català podríem anomenar intimitat. En- lloc no s'hi veu un indret per seure, repo- sar i fer petar una xerrada amb els com- panys. Són clubs fets per a la gent que surt del treball i pretenen, com tots els clubs, apavagar l'acaparament de la família, però no crec pas que ofereixin un veritable repos ni una veritable diversió. L'obrer que hi entra no hi pot anar, com qui diu, més que a buscar una altra mena de treball: par- ticipar en conferències, seguir curssets, llegir llibres amb apologies del règim o troncar-se el cap meditant jugades d'escacs, l'únic joc que mereix el beneplàcit oficial. El club rus no amorosís pas la monotonía vivint de la vida de l'obrer, i això potser acabi perjudi- cant-ne el rendiment. Bo és tenir la por que tenen els dirigents paternalistes del co- munisme que l'abundància de distraccions dissipï la intensitat del treball, però no m'estranyaria que en fessin un gra massa. Fiquen la tensió de la propaganda massa pertot arreu, sense excepció. En la biblio- teca del Club de l'Exèrcit Roig (un dels més ben muntats, corresponent a la debi- litat que sent el règim per la força armada) la cosa arriba a un extrem per a nosaltres inconcebible. La direcció ha tingut cura de posar enfront de cada llibre un resumet del seu contingut junt amb el judici crític que li mereix des del punt de vista de la més estricta ortodòxia comunista. No n'hi ha prou que tots els llibres hagin passat per la censura i siguin editats per l'Estat. La biblioteca del Club de l'Exèrcit Roig, donant un exemple que sembla que serà molt imitat, us indica com cal judicar-lo. Vaig pendre a l'atzar un llibre titulat *Fi- losofia i marxisme* del conegut filòsof A. Dieborin, que no és pas cap enemic del règim, car, segons tinc entès, treballa en alguna universitat soviètica. Malgrat això el gelós crític que vetlla per la «rectitud» ideològica dels soldats soviètics els adver- tia quelcom per aquest estil: El club reco- mana la lectura d'aquest llibre des d'un punt de vista molt crític, car el seu autor fou considerat per una reunió de professors roigs com a representant d'una mena d'ide- alisme incompatible amb el marxisme pur.

A la Unió sovint es troben coses i ins- titucions que semblen constituir els antipò- des de les que ens són familiars. Si mai algú fa un estudi del desenrotllament dels clubs entre les races blanques, em penso que no es deixarà pas escapar l'oportunitat de contraposar brillantment els clubs russos amb els anglesos. Són realment les dues cares de la medalla, en el gènere. D'aque- lles cases d'arquitectura mesurada que s'es- tenen Piccadilly avall i obren amplies fines- trals a les fines perspectives de Saint James Park, a les construccions modernistes ple- nes de cartells de propaganda que hom ano- mena també clubs, a la U. R. S. S., hi va realment allò que se'n diu tot un món.

J. TERRASA

L'APERITIV

Els jocs de mans i la política. — En un moment com el que vivim, tan saturat de literatura política, els que no ens sentim cridats a l'exercici d'aquest art tan impor- tant, fem tots els possibles per allunyar-nos del comentari de les anècdotes públiques que es van inflant i desinflant cada dia. Però és inútil el nostre esforç; encara que no lle- geixis els diaris, encara que només assisteixis a tertúlies d'enterraments i d'aficionats a l'astronomia, se't filtra pel nas i per les orelles aquest tufet de tinta d'impremta, d'«ais!» i d'«uis!» i d'escarafalls de tabac i copa d'anís en mig de les grans contor- sions i les grans congestions de les contro- versies més apassionades. Jo, avui, m'aleixes les ganes que tenia d'encarar-me amb cap tema polític, però la conferència del senyor Ventosa i Calvell m'ha sortit al pas, com una gran disfressa carnavalesca vestida dels morats més lúgubres, amb tot d'alberginies i d'escarxofes penjades al nas, i amb un es- quellot de judici final en lloc de corbata.

La conferència del senyor Ventosa és un d'aquells casos típics, tan divertits, de joc de mans facinerós que només acostuma a pro- duiir-se en el camp de la política. El senyor Ventosa s'ha ocupat de temes econòmics, perquè ell mateix confessa que són els únics que posseïx a fons, i el conegut ex-ministre de la Corona ha vingut a dir que abans de la República en aquest país anàvem tirant, i des de la República no podem anar ni amb rodes. Ha dut un devesall d'estadístiques que demostren, segons ell, que d'aquí quatre dies tots anirem ensenyant les vergonyes i no podrem menjar altra cosa que els retalls de paper que pegen de les parets de les cases de dispeses més sòrdides. La Repú- blica ensorrarà la pesseta, ensorrarà els mer- cats de peix i de verdura i ens ensorrarà a tots plegats. Una oració més derrotista que la del senyor Ventosa no s'ha arribat a escriure encara en cap fulla dominical, ni s'ha atrevit a pronunciar-la cap Mossèn Montagut de la dictadura. El senyor Ven- tosa mira el país des de l'aspecte econòmic, el seu llenguatge és correctíssim, no esgar- rapa ni mossega a ningú d'una manera di- recta; és més, sembla que intenci posar-se al servei del país, sembla que no es negui a dir-se republicà, ni a rutllar com a repub- lica; però això només és a la pell de la seva conferència, el nervi i els ossos són una mena de rebequeria guinyolesca del seu frac- cós o del seu despit.

Jo no entenc res de política, per altra part és possible que el senyor Ventosa sigui un home molt intel·ligent i un polític d'alta- tura, i és possible que el senyor Ventosa des del seu punt de vista tingui raó. En aquest món tot és possible, però encara que jo no sàpiga de què va tot aquest gran tinglado dels estadistes competents, em fa l'efecte que el senyor Ventosa ha estat un home poc hàbil. Perquè, o aquest senyor té ganes d'intervenir, o no en té. Si té ganes d'intervenir, els seus atacs a la República haurien de produir-se amb una certa malícia, no haurien d'ésser aquest derrotisme tant d'una peça que ensenya l'orella en una forma massa desvergonyida. La *Veu* podrà dir el que vulgui de la conferència del senyor Ventosa, i afirmar que és una obra de pa- triotisme bellíssim. Fa massa poc temps que el senyor Ventosa era ministre, i fa massa poc temps que aquest senyor intervénia en el govern civil del general Despujol, perquè els que estimem una mica la llibertat i la decència ens deixem ensarronar pels esgarips d'un monarquisme vergonyant i grotesc. Si el senyor Ventosa no té ganes d'intervenir, ja estava bé callant com ha callat fins ara, no tenia cap necessitat d'actuar de Jeremias de serradures ni sortir amb aquest ciri tren- cat de la seva conferència, que no adoba res, ni cura de res, i no fa altra cosa que crear antipatia i allunyar els seus homes del govern. El parlament del senyor Ventosa ha estat el pinyol d'aquesta ària tristíssima que vénen cantant els senyors de la Lliga, d'ençà que el país va tenir l'excel·lent pensada de treure's de sobre a don Alfons de Borbó.

El senyor Ventosa ha amenaçat tota la part estomacal del país; ara, les coses que afecten una mica l'ànima i la dignitat sem- bla que no el preocupen de poc ni molt. Ha parlat molt de la pesseta, del carbó, del cotó i del suro, però de la vergonya dels set anys de dictadura i de la vergonya d'un ministeri del qual ell formava part, el senyor Ventosa no n'ha parlat gens.

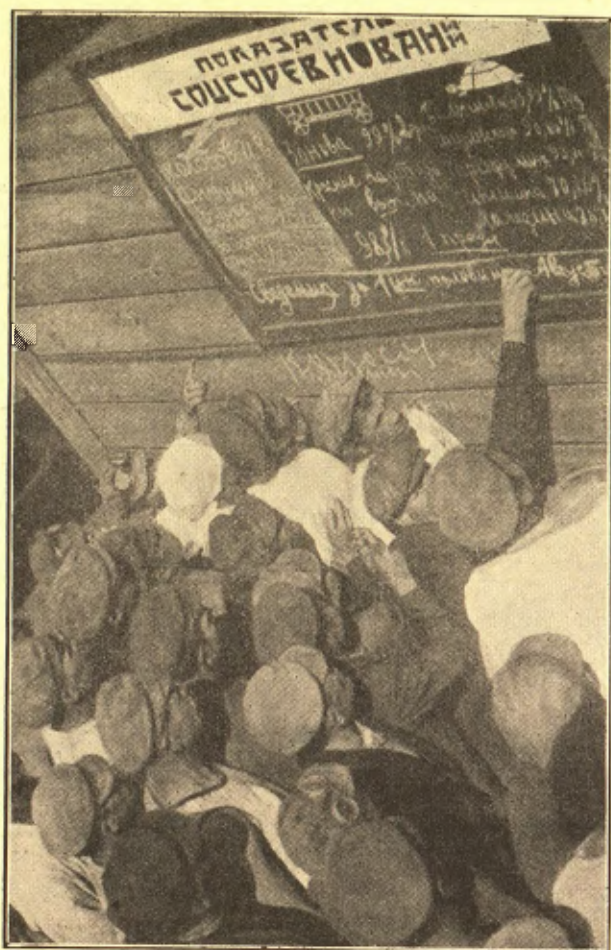
Es veu que els grans polítics no poden viure sense fer jocs de mans; jo no sé si farà molt més efecte que el senyor Ventosa hagués confessat d'una manera sincera tota la part d'error, totes les equivocacions o les manques de previsió de la seva vida de gran polític. En el teatre, per exemple, fa un efecte positiu una confessió patètica ben cuinada, però aquest exemple teatral els polítics no l'imiten mai; es veu que està renyit amb la força dels arguments polítics dir al pa pa i al vi vi, i reconèixer que un hom ha ficat els peus a la galleda. L'audi- tori d'un polític és gairebé sempre un audi- tori que vol ésser ensarronat, que vol veure el joc de mans i vol que li amaguin la trampa. El senyor Ventosa, que és un polític formidable i que coneix la psicologia del seu auditori molt millor que jo, ha adoptat en la conferència de Madrid el pro- cediment del joc de mans. Jo em meravell de l'aplom, de la gràcia i de la lleugeresa de dits que es necessiten per fer això que ha fet el senyor Ventosa, perquè és evident que una bona part del públic no li va veure la trampa, i és possible que deixés absolu- tament convençuts i entusiasmats més d'un centenar dels seus oients.

En el *Juli Cèsar* de Shakespeare, hi ha dos discursos que són un exemple molt viu d'aquesta psicologia merament oca del pú- blic que assisteix als espectacles polítics; jo no sé si la qualitat literària de la con- ferència del senyor Ventosa es podria com- parar amb aquests discursos famosos, però quant a la qualitat que en català pintoresc podríem dir-ne «barra», el famós ex-ministre de la corona es pot contrapuntar amb els personatges de Shakespeare.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

NOVETATS EN CAMISES

Jaume I, 11
Tel. 11655

Obrers mirant una estadística d'emulació en el treball

bles d'exteriorització. Tan aviat es mani- festa unit a produccions d'alta qualitat ar- tística, com descendeix, per a ésser més planer i eficaç, a les formes grolleres del xiroisme popular. La propaganda ho en- vaix tot, absolutament tot. Us sotja des d'aquells rètols roigs de què parlava en el primer article d'aquest reportatge; s'escor- re llisquent entremig d'un film d'alta qua- litat artística; s'expandeix amb ufana pre- nent la forma dels moviments simbòlics que s'alcen, sovint en poques hores i com per art d'encantament, en totes les viles soviètiques. Visiteu una fàbrica i no hi tro- bareu ni una quadra sense rètols, cartells, inscripcions. Aneu a les oficines d'un trust o d'un banc; entreu al teatre o al cinema; viatgeu d'Arcàngel a Bacú, de Niyegorioloia a Vladivostok, i la propaganda soviètica, amb constància obsessionant, no us aban- donarà ni un sol moment.

Els motius d'aquesta propaganda són, al meu entendre, de diversa índole. En primer lloc serveix per a mantenir en contacte constant el govern i el poble. El fet que un poble flexible i ben dotat, però primitiu i apàtic, sigui governat per homes en- èrgics i pràctics, sense escrúpols de cap mena, podria donar resultats perfectament nega- tius. La dissociació podria arribar a ésser tan greu que obstaculitzés tota labor fe- cunda. La contraposició govern-poble podria esdevenir tan violenta que tard o d'hora acabés amb la durada del règim. I bé, el govern pot mantenir el contacte amb el poble de dues maneres: o bé deixant-se in- fluir per ell, per procediments més o menys democràtics, o bé influint-lo de dalt a baix, mitjançant la propaganda. A la Unió totes les circumstàncies han portat cap a aquesta darrera solució: d'una banda l'autoritari- sme d'un govern essencialment (aristocràtic- cament, gosaria a dir) dictatorial; i de l'al- tra, l'indiferentisme d'un poble mancat, gai- rebé enterament, de la més elemental edu- cació política. A la Unió, en definitiva, la propaganda ha esdevingut el gran instru- ment polític de la dictadura.

Un altre dels motius de la propaganda soviètica consisteix en el que en podríem dir crear ambient. El govern de l'anome- nada dictadura del proletariat, en efecte, no en té prou amb mantenir el contacte amb el poble. Li cal, a més a més, per a consolidar la seva obra, incorporar tota la nova terminologia a la vida real. Fer-la pe- netrar com més endins possible i amb la màxima intensitat. La propaganda, des d'aquest punt de vista, no pretén més que donar una pauta i una direcció a totes les manifestacions espontànies de l'activitat hu- mana que cada dia tindran més força en la Unió. Aspira, en últim terme, a ésser quelcom més que un reclame del règim fet pels seus dirigents, i esdevenir tot un sis- tema simbòlic de manifestacions d'entusias- me i de fervor, sortides naturalment de la iniciativa dels seus partidaris. Si, avui dia, per exemple, la literatura soviètica fa l'apo- logia del règim, ens fa l'efecte que, en la majoria dels casos, es tracta de propaganda. Les noves generacions, però, que hauran viscut sempre dintre d'aquest «ambient de propaganda», si produeixen apologies literà- ries del règim, ja ho faran probablement d'una manera més natural i no provocada. I per aquest camí la consolidació incommo- vible de la nova Rússia serà un fet que s'imposarà per ell mateix, sense necessitar de l'alta tensió del reclame artificial. Al- menys així ho esperen els que l'inspiren.

Finalment la propaganda soviètica té una altra finalitat més pràctica i més palpable que les esmentades. Sollicita una acció efec- tiva, immediata. La propaganda demana, exigeix i estimula el treball de cada u. La propaganda vol recordar als ciutadans en cada moment, en cada lloc, que llur país està en lluita i en construcció. Que sense un esforç comú, tenaç i ben organitzat, tot

Propaganda de la fàbrica del Proletariat Roig, de Moscou

les xemeiecs de Xarcov. Recorda de ve- gades la ingenuïtat de les produccions de certs poetes del segle XIX que s'extasiaven davant la força del vapor d'aigua i els pro- gressos de la ciència que avançava aque- era una barbaritat. A tot arreu trobeu re- percussions i reflexos d'aquesta obsessió del treball: «Mitjançant l'emulació en el tre- ball—venia a dir una llegendària en el plat del vagó-restaurant—millorarem el menjar de la població soviètica.»

Tota la premsa està dominada per la ma- teixa tendència: imbuir en el públic l'inter- ès pels progressos del treball en la Unió. S'aprofiten que el lector de periòdics cerca i necessita quelcom truculent i excitant i procuran, amb habilitat extraordinària, in- teressar-lo en les dades i estadístiques eco- nòmiques. Publiquen, en manxeta, les últi- mes xifres de les grans forges Gigant de la mateixa manera que, en altres països, hi donen, posem per cas, els guanyadors de les curses de cavalls o una agudesa polí- tica.

Xafaderies polítiques, informacions de la vida de províncies, cròniques judicials i comentaris bursatils estan substituïts per reports extensos i feixucs sobre la nova tur- bina de Dnieprostroï o les possibilitats de la fàbrica d'automòbils de Nijí-Novgorod. Sovint fa l'efecte que cada una d'aquestes grans fàbriques constitueix una mena de sector de front de batalla en una gran gue- rra, sobre el qual la premsa publica incom- ptables telegrams i impressions que satisfa- cin l'àvida curiositat que és suposada en el públic. Ara que, com que a la Unió, aquesta curiositat més que suposada és provocada, aquelles grans fàbriques adquireixen, ultra llur real valor econòmic, més o menys efec-

d'escoles li és assignat un radi d'acció de- terminat i el consell pedagògic és fet res- ponsable de la instrucció dels infants de la demarcació. Els pares que no fan anar llurs fills a l'escola són severament multats. Com que els locals són generalment insuficients, a la major part d'escoles l'ensenyança és donada per torns. Com en les fàbriques, els torns de mestres i de deixebles són relle- vats cada sis o set hores. Vaig visitar en la barriada obrera de Ptilov, a Leningrad, una escola amb capacitat per a 900 infants, en la qual rebien instrucció, per torns, vora de 2.000. A Grosny en vaig visitar una altra on passava quelcom ben semblant.

La instrucció és una barreja de les coses elementals que s'ensenyen a tot arreu, amb les essències de la propaganda i els tòpics del règim. En una classe els infants tenien sobre llur pupitre quaderns de composicions. Els temes principals eren: «Cases per a obrers», «el pla quinquennal», «l'exploració col·lectiva de la terra», etc. En una altra classe hi havia un mapa d'Europa en el qual la intensitat del moviment obrer es- tava simbolitzada, a cada país, per una es- trella més o menys grossa. «On és Espa- nya?», vaig preguntar, amb el meu rus rudimentari, a un nano de set anys. Va ru- miar una estona i, al capdavall, confessà que no ho sabia. «Però tu saps potser la producció del Donbas?» (les principals mi- nes d'hulla), vaig fer jo aleshores. I el nano, amb cara de satisfacció, em recità tres o quatre xifres. Anexos a cada escola hi ha sempre uns petits tallers mecànics de fusteria, ferreteria, etc. Tots els nois i noies hi han de treballar, segons els plans pedagògics dels Soviets, vuit hores cada deu dies. L'obsessió del treball mecànic és

L'OBRA DE LA GENERALITAT

L'Escola Normal

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya acaba de recollir en un dens volum l'obra realitzada en matèria d'organització pedagògica durant aquesta primera etapa revolucionària. Fa angúnia de pensar amb quina cega pertinàcia la passió política s'esforça a enterbolir totes les coses; recentment n'hem vist un exemple colpidor i ben trist. Siguin, però, les que es vulguin les opinions polítiques de cadascú, la consideració de l'obra realitzada, la seva transcendència educativa, l'esforç que suposa

sell de Cultura que delega en l'entusiasme i la voluntat de Joaquim Xirau la funció orientadora; sota la direcció immediata de Cassià Costal que porta a la nova institució la seva flama humaníssima de pedagog, l'Escola Normal de la Generalitat ha començat a fer via.

Una primera mirada damunt les normes orientadores ens mostra la direcció humanística del seu pla. El conreu de la tradició llatina i de les valors més purament espirituals hi és en un primer terme d'interès.

L'esbarjo a l'Escola Normal

la possibilitat del fet innegable, són prou per demanar — per exigir — una atenció respectuosa i un reconeixement sincer davant la gestió discretíssima i entusiasta de Ventura Gassol i del Consell de Cultura que presideix Serra Hunter i secunden els Balcells, Xirau, Ainaud, Bellido, Pi i Sunyer, Costal, Estalella, Rubió... en un esforç mancomunat per a la reconstitució de la nostra vida cultural.

Destacaríem, de la llista de realitzacions portades a cap, la creació de dues institucions la importància de les quals ens és donada tant per la seva vàlua veritable com per la urgència de la seva efectivitat. Ens referim a l'Institut-Escola i a l'Escola Normal. MIRADOR s'ha referit ja a la transcendència d'aquesta nova ordenació de l'ensenyament secundari a Catalunya que representa l'Institut-Escola. En el pensament de tothom està la lamentable organització estatal d'aquesta etapa de l'educació. Sense poder apreciar els resultats de la nova empresa, en tenim prou amb saber que l'orientació que ara comença tendeix a una educació flexible, espiritual, humanística, social i oberta d'esperit. Quant a l'Escola Normal, volem assenyalar ací els trets essencials de la seva organització i remarcar la voluntat de renovació que mena els seus components.

No caldrà pas que fem esment de la intenció dignificadora que — per a un futur immediat — té el Consell de Cultura, de crear una Facultat de disciplines pedagògiques, atorgant així una categoria universitària a uns estudis fins ara menyspreats i fins i tot sotmesos a una consideració vexatòria.

Atenent-nos a l'obra realitzada i a la seva significació, la creació de la Normal catalana havia d'ésser una obra immediata, urgentíssima, en un moment en què Catalunya demana per a ella mateixa la regulació de la formació educadora, començant pel primer ensenyament. Totes les demandes basades en la necessitat de la llengua materna com a instrument, estarien mancades de raó pedagògica si per cas la Generalitat no s'apressava a crear una fonal de professors emmolats en la nova concepció educativa. La fonal és feta. Sota l'empenta del Con-

Aquesta és, també, una línia essencial en el pla de l'Institut-Escola. Sorpendrà potser algú aquesta orientació espiritualista en temps pragmàtics com els que correm. Ara, però, més que mai cal no oblidar les constants eternes de la nostra tradició cultural. La solidesa moral que elles representen. Precisament ara, un mestre de l'avanguardia pedagògica, el professor Cousinet, que ha donat un cicle de conferències a la nostra Universitat, insistia en la necessitat de no abandonar aquest tipus tradicional d'educació. Cal no oblidar que damunt l'esperit del futur mestre, i més intensament en l'adolescent de l'Institut, cal que pesi la noció sòlidament formativa de la tradició de cultura, de l'esforç millorador de la Humanitat, l'última etapa de la qual li ha donat tot el refinament social i tota la treballada espiritualitat que ell ha trobat madurada en incorporar-se a la vida. La informació — de tipus professional — li serà donada a la Universitat, com un instrument, aquest sí, pragmàtic per a resoldre el problema de la seva existència i per a obtenir una eficàcia en la vida social. Però cal que el fons espiritual, humanístic, serveixi de base — i de ferment — moral a l'adolescent — com a ciutadà — i al mestre com a forjador i exemple de vida civil.

L'ensenyament filosòfic és també molt més accentuat en la nova Escola Normal. Per a defensar aquesta intensificació serien suficients — a més de l'eficiència educadora de la psicologia, de la biologia i del psicoanàlisi — les raons apuntades per a defensar l'educació de tipus humanístic.

La connexió dels estudis normals amb els serveis d'orientació professional, la flexibilitat de les normes orientadores, l'estreta relació entre les disciplines de ciències i de lletres, la comunitat obligada dels professors, la intensificació i complexitat de l'educació física, l'atenció amb que es tendeix a l'educació de la sensibilitat artística i literària del futur mestre, la supressió dels exàmens per assignatures i el règim becarí, serien altres tants capítols amb què podria allargar-se aquesta demanda d'atenció i simpatia per a la primera temptativa completa d'organització d'un magisteri eficient català.

GUILLEM DIAZ PLAJA

Mirant a fora

De la crisi francesa

L'endemà de la mort de Maginot, Briand telefonava de bon matí a Laval dient-li que creia arribat el moment de deixar el ministeri d'Afers estrangers i dedicar-se a refer la seva salut, deixant Laval en tota llibertat d'acció.

Hom no sap ben bé què pensà Laval, en el fons del fons, però sembla que unes intervencions oficioses feren tot el possible perquè la separació de Briand no tingués remei. Laval callava, però els diaris no. Només era cert que dimarts de la setmana passada, Laval aniria a veure Briand. Per endavant, es deia que el diàleg aniria així:

—Com us trobeu?—preguntaria Laval.
—En ple repapeig, ja que els vostres diaris ho diuen—respondria Briand—. Ara només falta saber si ho diuen per ordre vostra o a desgrat vostra.

Però, de fet, sembla més versemblant que la conversa fou amical i gairebé es limità a aquesta declaració per part de Briand:

—Estic disposat a anar-me'n del ministeri, però no vull que sembli que me'n desembarquin com un invàlid.

* * *

Dimecres, Laval pogué formar ministeri, el qual es reunia en complet a les onze de la nit. El ministre de l'Aire, Dumesnil, fou un dels últims d'arribar.

—Què—li va dir un col·lega—, l'avió ha vingut amb retard.

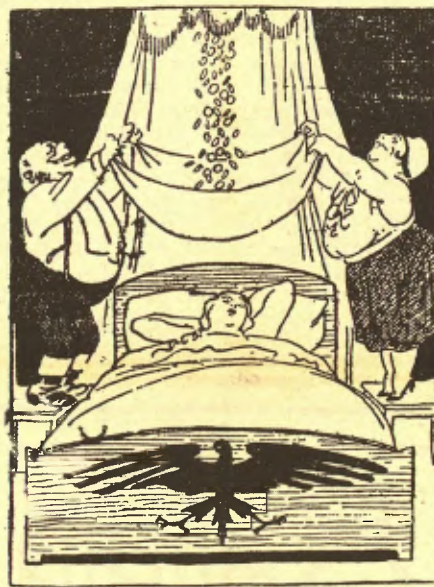
Darrera d'ell, però, encara se'n presentà un altre, el ministre de Justícia, Léon Bérard. Digué per excusar-se:

—La justícia és lenta, però tanmateix arriba.

Mentre els fotògrafs es preparaven a complir llur missió, un ministre els digué aquesta frase:

—Ja ho veieu, els ministres no són com els dies: es segueixen, però s'assemblen.

Mitologia moderna

Germània-Danae i la pluja d'or de Hoo-ver-Júpiter.

(Kladderadatsch, Berlín)

El fill del negus

El fill del negus d'Abissínia viatja per Europa. Darrerament ha estat a París. Amb motiu de la seva arribada, André de Fouquières, cap del protocol, mobilità tot el personal de l'Elisi, cosa que no costà gaire perquè tothom tenia curiositat de veure un príncep negre, amb un barret tan ample i amb aquella fama que a Abissínia els lleons corren pel palau com els gats en els nostres països.

Al dinar que se li donà a l'Elisi, el cap del protocol i el seu adjunt s'havien amoinat preparant tota mena de plats que semblaven haver sobrat de la passada Exposició Colonial. Però el fill del negus va fer una ganyota i va dir:

—M'agradarien un parell d'ous al plat.

«Esprít de suite»

Stimson explica aquesta anècdota de Snowden.

Un dia que tots dos passejaven plegats per una carretera, Stimson remarcà un avís: «Ciclistes, atenció, Carretera acabada d'enquitrinar. Els que no sàpiguin llegir, se'ls prega que es dirigeixin a l'hostaler del davant.»

Stimson es posà a riure i ensenyà el rètol a Snowden, el qual romangué impassible. L'endemà, Stimson i Snowden es veieren i aquest agafà tot somrient el braç de Stimson i li digué:

—Quin ximple deu haver fet això? I si l'hostaler no hi fos?...

La historieta aquesta ha fet molta fortuna als Estats Units.

Les fres maneres

En el darrer conflicte xino-japonès, tant els delegats de la S. de les N. com els àrbitres i espectadors s'han pogut adonar, una vegada més, de la flexibilitat amb què la política japonesa sap passar de la manera forta a la manera dolça. Vigor, persuasió, paciència; heus ací el que simbolitza, per als japonesos il·lustrats, la sèrie cèlebre dels tres hai-kais:

Si no canta,
matem-lo de seguit,
el cucut.

Si no canta,
fem-lo cantar,
el cucut.

Si no canta,
esperem que canti,
el cucut.

CARA I CREU DEL PLET TAXISTA

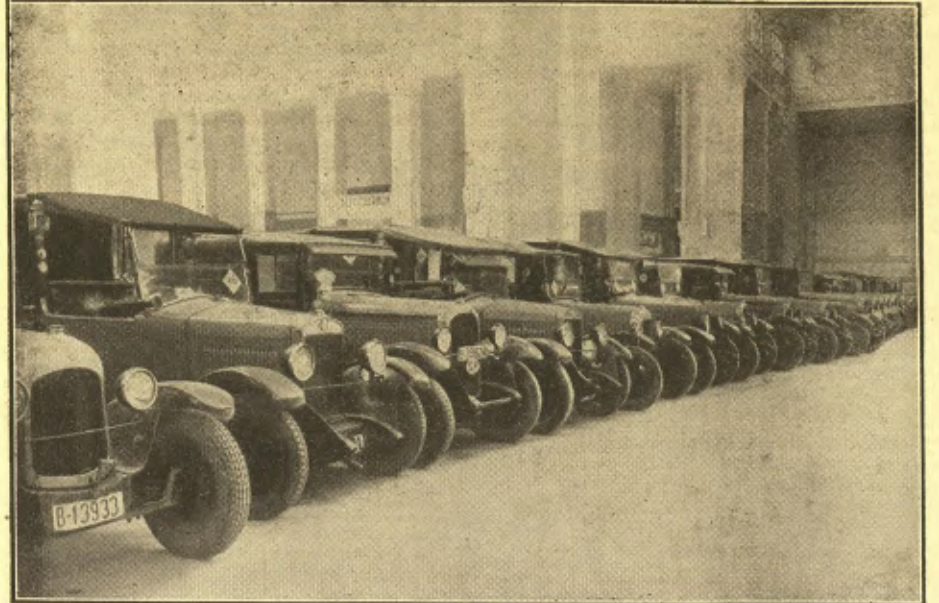
Dos parers oposats

Davant la persistent contraposició d'interessos i aspiracions entre un nucli de taxistes i la Confederació oficial emparada per l'Ajuntament, contraposició que ha esclatat amb violència en el conflicte dels darrers dies, hem volgut oferir als lectors com una recopilació de l'afer, a través d'una transcripció de les referències de les dues parts.

Així, doncs, ens hem entrevistat amb el senyor Jaume Vachier, regidor delegat de gut la brega, i amb el senyor Josep Maria Moré, gerent de l'empresa protestatària.

organitzar, informar i controlar allò que es refereixi a aquest servei. En formen part 3 regidors, 3 vocals veïns i 3 suplents, i 3 representants de totes les entitats taxistes que vulguin ésser-hi.

«Quant a la nostra xarxa telefònica, també serà un model. L'únic inconvenient és que era molt difícil d'instalar. Topem també amb la indisciplina dels xoferes, mal acostumats. No volen estar un quart esperant que els demanin, s'estimen més anar a voltar i a mirar d'ensopegar el client.

Quan els pintaren de groc i negre

JAUME VACHIER

—Quin és l'origen —preguntem al regidor — de l'oposició que el vostre reglament del servei públic d'autotaxis troba?

—No hi ha cap oposició ni res absoluta-ment — respon enèrgic (advertim als lectors que la conversa amb ell va ésser sostinguda abans de dissabte, dia en què sortiren els cotxes de David amb distintiu) —. Només hi ha un pla per a assolir allò desitjat fa anys per tothom: taxistes i públic. En ésser a l'Ajuntament, coneixedor com era de temps de les necessitats del servei taxista, vaig creure arribat el moment de preocupar-me'n d'una manera seriosa i de fer la reorganització imprescindible. Amb aquest esperit, abans i tot d'ésser encarregat pels meus companys de Consistori de la Comissaria de circulació, vaig assistir a una assemblea de taxistes que en reunia uns 3.000, i vaig exposar individualment un esbós del projecte, que va ésser ben acollit, en principi, pels assistents.

(Al carrer hi havia aleshores uns 3.500 cotxes, 3.400 dels quals si fa no fa eren irregulars. La Comissió de circulació del Municipi no existia de fet.)

«No hi havia res ni aquí ni al carrer que servís l'element de control. No sabíem ni el nombre de taxis en circulació.

«En aquestes condicions, hi havia el truc de les franges postisses i altres, que feien que un mateix cotxe pogués variar de tarifa a discreció del conductor. La lluita entre empreses i dependents no tenia regulador de cap mena. La competència perjudicava tothom. El material no oferia als clients el mínim de seguretat, com ho demostren les estadístiques d'accidents.

«Vaig iniciar converses entre els Sindicats obrers i els patrons per a millorar les coses. Vam trobar la solució prometent jo que arreglaria la situació del carrer, completament insostenible.

«Amb tot això, vaig estar malalt cosa d'un mes i mig. Durant la meua malaltia, l'empresa David tingué la pensada de vendre als dependents cotxes a terminis. Com que no podia pas tirar endavant en la forma en què ho portava, explotant el treball dels dependents taxistes amb una simple relació d'empresa a obrer, tingué la idea d'instalar un garatge gran, modern, estandarditzat, i dedicar-se a vendre cotxes i accessoris.

«Ara bé: es produïx una coacció violenta. L'empresa David diu als seus dependents, per liquidar a benefici propi l'antiga explotació directa de taxis: «O ens compreu els cotxes com nosaltres volem, o aneu al carrer.» Malgrat la violència, però, i davant la necessitat, alguns van acceptar en aquell moment; i el resultat va ésser que molts taxistes es trobaren lligats de peus i mans a la disposició de l'empresa.

«Jo em poso bo. Ve l'assemblea, en la qual jo no era encara sinó ponent. Al fons, el que lluita és una competència de qualitat, i no és justificada la competència que es vol basar en la qualitat. No la necessitem. Tots els taxis són d'una bona qualitat mitjana, i les deficiències que pogués haver-hi s'han anat corregint i es corregiran del tot quan la reglamentació municipal serà implantada i aplicada.

«Tothom aspirava a una entitat única, que suprimís les capelletes, aquelles entitats i associacions taxistes que s'han fet, refet i desfet un grapat de vegades. Ara, la Confederació és un sindicat, una mútua, que encarrila aquest important servei públic cap a un futur collectivista inevitable.

—I ara què falta fer? —preguntem encara.

—Al principi ja ens vàrem trobar que sobraven cotxes. Abans d'anar a una amortització forçada vam fer una revisió de llicències, de carnets, patents de circulació i documents generals. Després una primera revisió (revisió prèvia) de cotxes i conductors perquè sabessin què havien de fer i poguessin posar-se al corrent per a la revisió definitiva. Això ens permetia al mateix temps una recopilació de dades i formar estadístiques. Després d'aquella revisió quedaven solament, en números rodons, 2.610 cotxes. Vam començar, és clar, per dividir la quantitat de cotxes per un promedi acceptable de recaptació diària (30-35 pessetes). Donat el nombre de cotxes sobrers, calia destinar-ne al repòs una cinquena part. Ho hem fet, ja ho sabeu, retirant-los durant els cinc primers dies de la setmana i deixant-los circular tots dissabte i diumenge. El rendiment del vehicle és així més gran en tots els aspectes.

«Hem creat una Comissió mixta per a

«Crearem subcentrals — en forma de columna — en llocs estratègics. N'hi haurà unes 20 (que podran ampliar-se fins a un màxim de 38) a tota la ciutat.

«Aquest servei serà inaugurat tot al més dintre quinze dies.

«La revisió dels taxis tindrà lloc cada sis mesos. Ara estem fent la primera revisió definitiva. Volem normalitzar el conjunt general. Volem arribar a un tipus únic, standard, de cotxe públic, com existeix a gairebé tot el món (el cab de Nova York, també groc i negre, etc.). Unic no en el motor, però sí en la carrosseria, en l'exterior. Encara haurem d'imposar algunes coses: capacitat de seients, vidres irrompibles, estores de cautxú i altres millores.

«Tot això és fet amb les facultats innegables de l'Ajuntament sobre un servei públic urbà, i no lesiona interessos de cap mena.

JOSEP MARIA MORÉ

—En què baseu la vostra oposició al pla del senyor Vachier? —preguntem al senyor Josep Maria Moré, gerent de la casa David.

—Hauríem de saber, primer de tot —ens respon — si el pla Vachier és convenient o no. Després, si és legalment possible. Després, en el millor cas, quins graons hauria de recórrer.

«Entenc que convé a la ciutat l'existència de diverses agrupacions i companyies que lluitin en qualitat de servei. La competència de preu, desenfrenada, és pertorbadora. La de qualitat afina el servei en benefici del públic. No parlo solament per David S. A. El client sabia, abans, de quins taxis podia refiar-se. Triava. Avui no pot triar. El color únic és una careta protectora: el xofer bo i el xofer dolent, el material bo i el dolent, s'hi amaguen. El bo sense estímulo, el dolent amb impunitat. El públic ho sap i desgraciadament s'absté tant com pot. L'Ajuntament, ja ho sé, promet corregir, disciplinar. Però aquestes promeses són, per força, paraules vanes. La disciplina només la pot donar una empresa (cas de David S. A.) o un ideal col·lectiu que arribi fins a l'autosuggestió (Taxis Barcelona, per exemple, quan implantà l'heroic refús de propina).

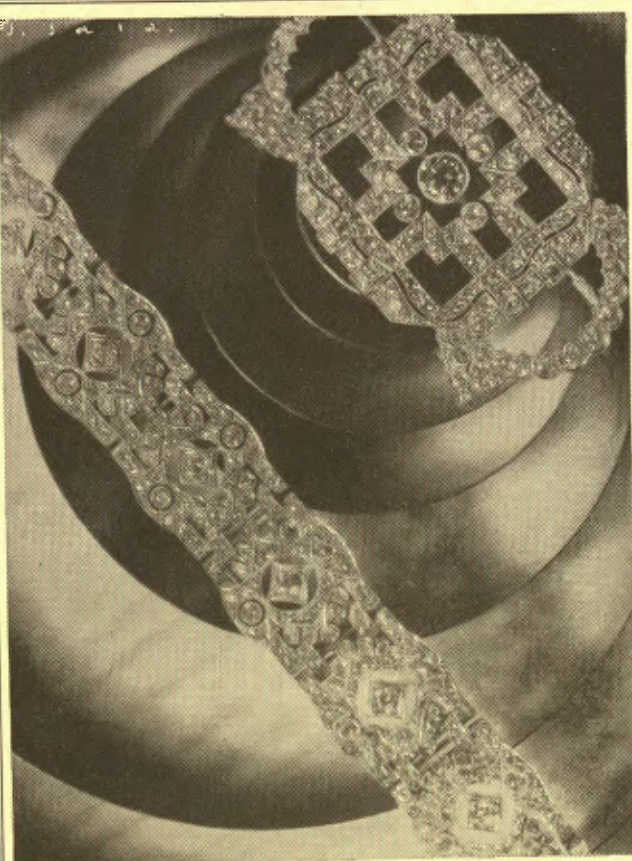
«Però fins i tot admetent la conveniència de la uniformització absoluta dels taxis, el pla Vachier té defectes. Es, en el cas més favorable, un pla ideal, amb una «petita» falla: municipalitzat sense expropiar; usurpa, doncs, uns drets legítims: els que té l'industrial a diferenciar-se dels altres, a afirmar la seva personalitat. El fet que el taxi sigui exercit a la via pública no autoritza l'Ajuntament a esdevenir un despota.

«El senyor Vachier, al·lucinat amb la seva «repartidora del taxi», no ha mirat prim en els mitjans d'implantar-la. Ha intervingut en una competència industrial, que el públic — el Poble — ja tenia fallada, i l'ha resolta a favor dels uns — els més — contra els altres — els menys, és veritat, però potser els millors i sempre respectables. Ell parlà de les grans ciutats on el color únic és un fet. Però no s'ha preocupat d'esbrinar la trajectòria seguida per aquella reforma davant els interessos legítims preexistents. El senyor Vachier, revolucionari, tira al dret i prou. El seu desig és la seva llei. No vacilla a atorgar el caràcter d'únic al telèfon d'una Confederació merament voluntària. Si un jutge dicta la suspensió de l'acord municipal, ell, com si res, fa agafar els David i els tanca al dipòsit. Es clar que el jutge ordena la devolució dels cotxes i l'Ajuntament es guanya un ridícul immerescut.

«L'ofensiva dels altres taxistes contra nosaltres es deu al fet, ben senzill, de la nostra major recaptació. Això vol dir que l'acord de color únic perjudica, sobretot, a l'Associació de Propietaris d'Autotaxis David, integrada per uns 600 taxistes, que aspiren a caracteritzar-se per llur bon servei i a trobar la recompensa en la millor acollida del públic. La supressió de distintius significa per a cada un d'aquests modestos industrials una diferència de 10 pessetes en els ingressos diaris.

«L'afer té, naturalment — acaba dient-nos el senyor Moré —, les seves petites misèries. Potser val més no parlar-ne. Les passions dels messies amaguen sovint engrunes d'interès personal. Els Tribunals diran sobre això, ho espero, la paraula definitiva.

GRANIER-BARRERA

Un Joier

J. ROCA

RAMBLA DEL CENTRE, 33 - PASSATGE DE BACARDI, 2

EL CINEMA

AL MARGE D'UNA ESTRENA

Sternberg i Marlene

Una història del cinema al dia podria comportar un capítol amb el títol que encapçala aquestes ratlles, capítol ple d'interès i que jo, poc més, poc menys, si hagués de redactar-lo, el començaria així: «La descoberta de Marlene Dietrich per Sternberg no haurà estat favorable al lliure desenvolupament del pensament artístic de l'home, al qual devem films tan elevats d'inspiració i de poesia com és ara *Els molls de Nova York*».

berg. Ell la descobrí i ell la manté real en el món de la pantalla. Abans de dar-nos *L'àngel blau*, Sternberg ens havia donat ja una sèrie de figures femenines plenes d'emoció i de veritat. Esther Ralston, Evelyn Brent, Betty Compson, s'havien animat sota la seva direcció amb una vida prodigiosament intensa i verídica. Dones aquestes inoblidables i incorporades per sempre dins les nostres experiències viscudes. Cada dona d'aquestes, una encarnació d'un tipus que

Josef von Sternberg i Marlene Dietrich

Es incontestable que en el cinema, si de vegades l'elecció de l'assumpte precedeix l'elecció del personal que ha d'interpretar-lo, altres cops, en canvi, és l'artista el que determina en part el tema. Hi ha una sèrie de *vedettes* que inspiren als realitzadors aquells assumptes que a judici d'ells encaixaran amb llur personalitat, seran aptes per posar en el màxim relleu llur talent i llur simpatia personal.

Si pel dramaturg és una necessitat ineludible lliurar la seva obra als atzars de les més diverses psicologies d'aquells que en seran els interprets, els quals en donar realitat al personatge de teatre podran introduir llur coeficient personal en la manera de comprendre'l, en el cinema no hi ha res d'això. Tota la realitat de Lena, la serventa vienesa d'*El món contra ella*, està entera en l'aparició d'Esther Ralston i la seva actuació en l'admirable film de Sternberg. Així una actriu pot ésser per un creador el mitjà de realitzar la seva concepció, més encara, l'ocasió de comprendre's a si mateix, d'aportar a una sèrie de vagues intuïcions aquella precisió que ha de dur-les de la imaginació a la pantalla. El que una Greta Garbo ha estat útil a Clarence Brown, per exemple!

Tota la vida artística de Marlene Dietrich està suspesa a l'activitat creadora de Stern-

sembla obsessionar l'autor. Aquesta migració successiva del tipus elegit en una sèrie de personatges que li comuniquen una profunda variant psicològica, ha trobat ja el seu centre invariable? Marlene Dietrich, que no treballa sinó en films de Sternberg i que ho ha fet successivament tres vegades, es converteix ara en l'heroïna predilecta de l'autor, predilecció que pot fer-se sentir despòticament damunt del contingut de les obres?

Aquest és un assumpte anecdòtic. El que a nosaltres pot interessar-nos és senyalar la presència de Marlene com una pertorbació en l'art de Sternberg.

En *L'àngel blau*, una dona nova, darrera migració d'aquella idea femenina de l'autor, encarnació magnífica de psicologia, excel·lent traducció del tipus de dona de cabaret consumada, però ja s'entreveu una acció pertorbadora. El film s'ordena massa entorn d'ella. Hi ha la pertorbació molt pitjor provocada pel virtuosisme de Jannings que ho dissimula encara un xic. Quant a ella, es manifesta massa dins un cercle reduïtíssim d'actituds i gestos, que poden interessar quan són inèdits, però que ara, després de *Fatalitat*, ja comencen a cansar com a cosa vella i sabuda.

Marroc i *Fatalitat* estan fets descaradament de cara a Marlene Dietrich, i el que és pitjor, l'actriu continua esclava d'aquell cercle reduïtíssim de gestos, que donen un joc que es desmunta fàcilment. Tanmateix heus ací una dona bonica, la presència de la qual us transporta més d'un cop més enllà del seu rol. Seria curiós veure el que esdevindria alliberada de Josef von Sternberg!

Sternberg no està absent en l'existència fictícia de la Marlene. Al contrari, és ell el que la sosté integralment, però Sternberg està absent del seu film. Hi ha les mans i el cervell, si voleu, com ho prova la bona factura material del film, però no hi ha l'entusiasme ni la consciència artística de l'autor.

Hi ha en *Fatalitat* portes que s'obren i es tanquen prement un ressort elèctric, narcòtics que fan dormir, presoners perillosíssims que són tancats en calabossos amb una finestra oberta per la qual l'interessat pot saltar a un camp d'aviació on impunement podrà engegar tot sol un aparell i escapar-se amb ell; hi ha una magnífica col·lecció de pianos; un jove oficial que s'entendrà de veure dones boniques portades a matar i que fa un discurs pacifista que és d'efecte; i hi ha també les cames de Marlene Dietrich, però aquest és un assumpte prou important per reclamar ell tot sol un article; important, perquè la seva propietària s'entrebancava amb elles moltes vegades. La veritat del seu joc escènic en surt perjudicat sovint.

J. PALAU

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 17218

GUTEMBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utillatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laietana, 4 Tel. 15524 - BARCELONA

PANORAMA

Necessitat d'una crítica

Cada dia s'accentua més la necessitat de posseir una crítica independent de les cases productores. El descrèdit de què, en general, frueix la crítica cinematogràfica és degut a la manca d'independència que la presideix. Recentment una casa productora ha retirat els anuncis d'una publicació perquè la crítica d'un film no ha estat prou falgüera damunt les seves pàgines. Això és, no cal cercar eufemismes, un *chantage*. Aquest cas s'ha resolt a favor del crític que ha continuat la seva funció crítica amb una garantia de dignitat i d'independència. D'altres empreses periodístiques, però, s'estimen més violentar el crític i imposar-li la benvolença que es mereix el considerable anunciament. Conseqüència d'això és el menyspreu que les cases productores tenen pel crític. Recentment un director d'empresa cinematogràfica ha pogut dir als crítics de cinema que «la premsa era una continuació del seu negoci». El crític de cinema és un senyor que té l'obligació d'elogiar totes les imbecilitats de la casa, bastides damunt d'un bluff monstruós, perquè se li paga l'entrada. Entrada que, per cert, no li dona dret a seure més que en el cas que no hagin estat venudes totes les butaques. Si ho han estat, el crític, el representant de la premsa, l'home al qual s'exigeix un elogi, ha d'estar-se dret, o anar-se'n. Si — després d'aquesta generosa almoïna que se li fa — gosa rebentar el film, l'administració del periòdic rep la sotragada corresponent: la casa castiga el crític negant l'anunci. Aleshores l'administració reacciona o pot reaccionar d'una manera perjudicial per al crític. Heus ací el procés que informa la dignitat professional del crític de cinema. No hi ha un cas paral·lel en aquest terreny. La crítica d'art és intangible; ho és la de teatre. (La recent actitud de l'empresa de Romea amb *L'Opinió* és tan insòlita com injustificable.) Per què ha d'ésser una excepció la crítica cinematogràfica? Hi ha un mal d'origen que cal denunciar. La majoria dels crítics de cinema són els propis corredors dels anuncis! D'altres estan a sou de les empreses, que utilitzen els seus serveis d'oficina. Quants crítics independents, lliures de compromisos d'empresa o d'administració, hi ha a Barcelona, és a dir, al primer centre de consum cinematogràfic? Els comptarem amb els dits d'una mà. És absurd, és inqualificable que un sector tan important, el més important, de públic resti sense una crítica lleial i sincera. Caldrà donar la batalla, un dia, a aquesta classe periodística a la qual ha d'exigir-se almenys una absoluta sinceritat.

D. P.

2ª setmana

al

TIVOLI

UNA PELÍCULA DE FRITZ LANG

el primer film sonor de

FRITZ LANG

realitzador de

"Metròpolis"

"Els Nibelungs"

"Spione"

Producció "Nero-Film" A. G.

GEOGRAFIA DELS FILMS

Cinema francès

França havia inventat el cinema però no el sabia emancipar del teatre. Calgué l'empena d'Amèrica. Els exemples que podrien citar-se són múltiples. En els mateixos films de Max Linder es veu clarament.

Max Linder estava estretament lligat a les característiques del cinema francès. Procedia del teatre i des de l'any 1904 treballà en els estudis de la Pathé, on féu un gran nombre de bandes, cap de les quals no assolí un miler de metres, sense cap més pre-

edat. Veié i tot, en dues èpoques diferents, la cara i la creu del cinema. Com es treballava a Amèrica i com es treballava a Europa.

Estem veient avui un ressorgiment del cinema francès? Veient *Le Million* de René Clair ens ho preguntàvem. Naturalment, ens venia a la memòria l'altre film sonor de René Clair *Sous les toits de Paris*; el magnífic film *Cain*, de Léon Poirier, *El premi de bellesa*, d'A. Genina; *Un soir de rafle* (amb Annabella i Albert Préjean), de Carmine Gallone — a la fi, films ben francesos, encara que Genina i Gallone siguin italians. En canvi, els films sonors passats al Lido, del voluntariós Jacques de Baroncelli, un dels intel·lectuals francesos que més prompte s'interessaren pel cinema i que àdhuc féu un viatge d'estudi a Amèrica, no deixen de donar una sensació d'aficionat, sobretot *Je serai seule après minuit*, que no diu absolutament res, tot i que l'ajuda Clouzot i el cronista cinematogràfic de *Le Matin* — Clouzot és el que féu el *découpage* d'*Un soir de rafle* — i li feren la música Van Parys i Philippe Parès, que són els compositors que intervingueren en *Le million* i *Un soir de rafle*.

Per altra part, en cinemes de barriada s'ha passat *Razzia*, film francès fet tot ell per moros autèntics (però parlat en francès) de J. Severac, que si no és res de l'altre món, és molt digne i no deixa d'ésser una mostra de com realitzen amb tota depuració films parlats de segona categoria o sense cap pretensió. Es que el cinema sonor torna a donar una certa valor al cinema de França, al cap i a la fi la nació inventora del cinema?

Una cosa encara més curiosa. El primitiu cinema no podia sortir de l'antiquosament teatral en què el tenia França. Amèrica el fa moure i li fa pendre vitalitat amb films simples de gent que s'empeita. Ara, el primitiu cinema parlat no pot sortir d'ésser sarsuela, teatre o revista i principalment en mans dels americans que no saben manejar-lo amb la desimboltura del mut. René Clair, un francès i a França, amb *Le Million* en fa el que vol i també amb *corredisses* i solament amb quatre parets ens dona una obra de cinema viu i veritable.

S'invertiran els papers i serà Amèrica la que ara voldrà aprendre? No voldríem altra cosa.

RODOLF LLORENS

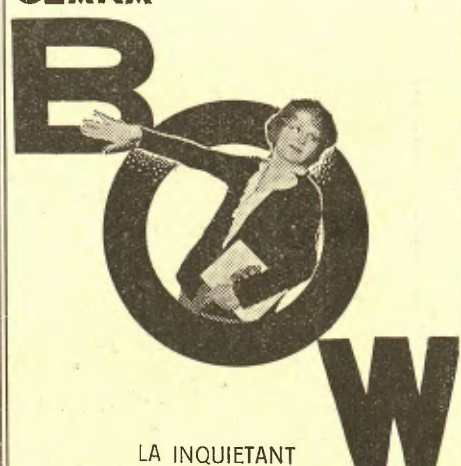

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11 Telèf. 11655

URQUINAONA

CLARA

LA INQUIETANT

en

Amor entre millonarios

Una comèdia plena d'acció, comicitat i interès

Si és un film PARAMOUNT és el millor del programa

Marlene Dietrich

va revelar-se en

EL ÀNGEL AZUL

triomfa en MARRUECOS

i es consagra definitivament com la més gran de les "estrelles" en

FATALIDAD

el clamorós èxit del

COLISEUM

Direcció de JOSEPH VON STERNBERG

Si és un film

és el millor

del programa

EL TEATRE

La Companyia Belluguet

Em penso que avui, a Barcelona, en l'aspecte teatral no hi ha res de més meritori que l'actuació d'aquesta companyia. Porta deu anys d'existència. Ha muntat cent obres. Ha guanyat a París el primer premi en un concurs de teatre «amateur». És un dels pocs fogars d'entusiasme artístic i de fidelitat al país, en mig d'una societat banalitzada i desnacionalitzada.

Però no solament a Barcelona, sinó a tot

panyies que actuen sedentàriament o de pas a Barcelona. I, negligit fins per molts autors, que en imaginar o escriure llurs obres hi pensen molt poc i el fien completament a la mà dels escenògrafs, del sastre i del director artístic, dels quals el menys que es pot dir és que són mancats d'homogeneïtat en llur treball. Doncs bé, retornar a l'escena el seu valor plàstic, produir una harmonia de conjunt en línies, en colors i

«Fantasia japonesa»

arreu seria exemplar com a companyia d'aficionats. I dic d'aficionats no pas per rebaijar el seu mèrit. Molts dels actors i de les actrius que la formen, podrien, si volguessin, esdevenir professionals. No és ofici el que els manca i, en canvi, l'ofici no els lleva espontaneïtat ni frescor. El seu treball és, però, d'aficionats essencialment, perquè cap actor no hi actua de *vedette* i perquè no hi ha establertes aquestes categories que sovint destrueixen el verisme escènic i l'efecte estètic en les companyies de professionals. Hom té la impressió clara que el repartiment és fet tenint només en compte el partit que hom pot treure'n de les aptituds personals, figura i veu de cada actor. I així també un personatge mut, d'intervenció passatgera, hi pren artísticament la mateixa importància que la d'una primera figura, i la seva presentació, el seu joc, és igualment atès. Aquesta cura i selecció, aquest sacrifici de l'individu al conjunt, és un dels més grans avantatges que tenen les companyies d'aficionats damunt les de professionals. Hom pot donar, sobretot, més valor plàstic als conjunts.

Aquest aspecte plàstic del teatre és avui gairebé completament negligit per les com-

panyies en veus, és l'esforç a què es lliura, essencialment i amb més èxit, la companyia Belluguet.

Les mateixes obres són triades o escrites pensant en aquest aspecte de l'art teatral. Així s'esdevé ben particularment en aquesta *Fantasia japonesa*, amb la representació de la qual la companyia Belluguet celebra el seu desè aniversari. L'autor n'és Lluís Masriera, director i animador de la companyia. Per a escriure-la, s'ha inspirat substancialment en una vella novel·la japonesa, i, com en una bona part de teatre japonès actual, hi conviuen una tècnica occidentalitzada i elements tradicionals dels *nô* i de les farses. Molts dels seus personatges són evocacions de personatges famosos en la literatura japonesa i molts dels diàlegs, transcripcions més o menys literals, segons el mateix autor declara. Però a desgrat d'això, o precisament per això, no és aquest aspecte el que més ens interessa de l'obra, sinó la seva presentació i interpretació.

Els decorats — imaginats i realitzats pel propi Lluís Masriera — són simples i evocadors, d'una finesa i delicadesa de tons, d'una elegància i senzillesa de línies que ens fan sentir l'encís d'aquell poble remot, tal com un occidental pot concebre'l al través de la seva pintura i del seu art tradicionals.

La mateixa sensació de verisme produeix el vestuari: sensació alhora de sumptuositat o d'austeritat estilitzada.

La interpretació contribueix també a l'efecte plàstic, alhora que posa de relleu la paciència, la voluntat, el fervor dels actors. Diríem que han après a moure's, a caminar tot contemplant pintures japoneses.

L'escenari de l'Estudi Masriera on treballen, de proporcions reduïdes — de poca alçada sobretot — contribueix a donar valor a les figures i a emmarcar com en un quadro els conjunts.

En síntesi, doncs, pot dir-se que el bell efecte plàstic que produeixen les interpretacions dels Belluguet prové d'una asseynada aplicació de les lleis de la composició pictòrica a l'escena. Que aquest procediment portat a l'exageració pot acabar per fer una presentació freda o encarcerada, és indubtable. Però l'oblit de les lleis de la composició porta a extrems pitjors. Allunya la bellesa de l'escena i deixa sense relleu, disminuïdes i com sense vida, les figures i els conjunts.

Així podríem treure molts al·lçons d'aquestes interpretacions dels Belluguet. Però potser el principal és que si el teatre és un espectacle car, per al qual sempre fan falta diners, el que cal, essencialment, és voluntat, vocació i unes idees clares i precises del que ha d'ésser l'escena.

DOMÈNEC GUANSE

MOBILIARI D'ART BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapissier. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 56. Telèfon 16285
BARCELONA

AL GOYA

«El estudiante de Vich»

El senyor Joaquín Montaner no és ben bé un poeta. Això ja fa anys que ho sabem i, per la seva part, els seus versos foren els primers a demostrar-ho. Tampoc és ben bé un dramaturg. Ho han anat demostrant igualment les seves obres de teatre, una darrera l'altra, i confirmat del tot la darrera que ha estrenat, al Goya, retolada *El Estudiante de Vich*.

Els seus versos són buits. I la seva obra teatral pateix del mateix defecte. No hi ha res més que retòrica; una retòrica exclusiva i de l'ús personal de l'autor, el qual ve a ésser, fet i fet, l'únic personatge de debò que surt a les seves obres. Tant és així, que us sembla, malgrat vosaltres mateixos, veure-hi transparentar-se la silueta coneguda de l'autor; les seves ulleres de conxa, el xambergó i sentir la seva veu de baix. Ultra aquesta impressió, del tot antiteatral, la seva obra, vista en conjunt, us dona la sensació, que s'accentua, que es perfila a cada nova estrena, que és un autor que s'aparta del teatre, que vol separar-se'n del tot. Si per teatre entenem, naturalment, passió, humanitat i bellesa. El senyor Montaner prescindeix graciosament d'aquests elements essencials i només agafa la part epidèmica, la carcassa i els elements materials. Decorats, vestits, primer actor, en el sentit de *galán*; primera actriu, el traïdor. Els posa dalt d'un escenari, els fa apendre una rastellera de versos i vetacel el drama.

No començem la lleugeresa de considerar-lo com a teatre poètic; tot al més el posarem al nivell del teatre del senyor F. Villasespa, el qual teatre qualificà d'humorístic Pérez de Ayala. Ni poeta ni dramaturg. Aproximació simplement.

Si mal no recordem — i citem el fet per pura curiositat —, el solemne descobriment del Montaner poeta i dramaturg fou degut a la perspectiva del nostre excel·lent amic Màrius Aguilar, especialista a trabucar les esferes literàries i a confondre un rave literari amb un poeta. No es tracta d'un retrat. És tracta d'un fet i ens limitem a recordar-lo. En Màrius, engrescat amb el descobriment, tirà de *pénola*, per a endreçar al nou poeta un seguit d'epifànies i de madrigals atapeïts d'imageria de la seva.

Embalat per l'engrescament, va tirar de veta literària o, si voleu, estirà més el braç que la mànegua d'aquells ecos que publicava al *Poble Català* antic. De primer antuvi va engrescar els amics de la penya de l'Ateneu; però poc després ningú no hi era a temps a arrufar el nas, així que s'adonaren que el Màrius els havia col·locat tot un senyor poeta falsificat.

Si ell va descobrir el dramaturg i el poeta tot d'una peça, nosaltres, pel nostre compte, vàrem descobrir que la literatura del Màrius tenia, com els pegats miraculosos de curander, aplicacions diverses. Que el mateix servia per aixecar fins els núvols tot un poeta, que per teixir una aurèola entorn del *donoso Don Juan*, per a embolcallar amb un nimbe de simpatia o d'heroisme els *tercios de Flandes*, o voltar d'un núvol d'encens subtil els *cardenales del Renacimiento*, etc.; literatura apta per a tota mena de temes més o menys trivials.

Deixant de banda aquestes minúcies, quedem que el senyor Montaner és només que una aproximació de poeta i de dramaturg. Però hem de reconèixer, en canvi, que és tot un secretari. I quin secretari! Les èpoques durant les quals en va fer de tots els alcaldes de R. O. que hom ens encolomava a Barcelona i la seva actuació com a secretari de la difunta Exposició de Montjuïc, l'acreditaren com a home posseïdor d'unes grans condicions per a exercir amb profit càrrecs d'aquesta mena. El secretariat exercit a l'Exposició durant la dictadura, el consagrà definitivament i fou l'*espalda* final. Des d'aquells moments entra a formar part de l'ordre de cavalleria dels secretaris, en qualitat de cavaller màxim.

La seva actuació a l'Exposició tothom la recorda. Millor, molt millor, val a dir-ho, que cap comèdia seva; totes les quals s'esvaeixen com una boira prima, al costat de la magnífica comèdia que fou la seva actuació com a secretari de Forondes diversos.

Referint-nos ara concretament a *El Estudiante de Vich*, hem de dir que és com totes les altres obres del mateix autor. Versos inflats de retòrica, argument vulgar, extret d'una cançó popular, però desviada del seu corrent normal, amb la qual cosa l'obra perd en lloc de guanyar-hi, i res més.

Tanmateix la senyora Xirgu, que és una actriu eminent, i que en la seva temporada d'hivern habitual del teatre Goya ens donà a conèixer obres d'un interès positiu, sembla que té debilitats per certs autors. Per ara n'hi coneixem dues. La del senyor Benavente i la del senyor Montaner. La primera debilitat és comprensible, per una pila de raons, entre les quals destaca en primer terme que el senyor Benavente, ultra el seu prestigi, compta amb un públic addicte. I el teatre, fet i fet, és un negoci com un altre. La segona, però, ja no ho és tant de comprensible.

JAUME PASSARELL

Teatre Català Romea COMPANYIA VILA-DAVI

Avui, dijous, a les 5,
Els Pastorets a Betlem
L'obra dels petits.
Nit, a un quart d'onze
La Morena de Coll-Blanch
Dues hores i mitja de rialles

CIRC BARCELONES

Harry Flemming

El Flemming ballari no és res de l'altre món. Executa algunes variacions de l'antiquada *claquette* amb remarcable virtuosisme. I res més. Però en canvi posseeix una figura imponent, una magnífica façana, una impressionant plasticitat. I en un espectacle com el music-hall que ha d'ésser, abans que res, plàstic, això és d'una importància capital. A més, té unes maneres distingides de senyor de debò i una

discrepància aristocràtica de primer ordre. Distinció que molts negres porten a la sang i que hem observat també en molts andalusos, raça d'aristòcrates nats. Però Flemming és, sobretot, un excel·lent director. Sap muntar un espectacle. Ell no caurà mai en la monotonia de posar en joc únicament números pertanyents a un mateix gènere. Flemming coneix les lleis de l'alternança de gèneres i, a més, sap ordenar la successió dels números. És a dir: posseeix la intuïció del ritme, el sentit de la cadència, sap que el muntatge d'una revista ha d'ésser tan precís com el muntatge d'un film. I sap el secret de mantenir viu sense interrupció l'interès de l'espectacle, fent que aquest no s'enpeixi un sol instant.

L'any passat, al mateix Circ Barcelonès, amb *Follies 1931*, ens demostrà les seves condicions de director. I aquest any, en el mateix local, no fa més que confirmar-les, amb aquest espectacle viu i acolorit, alegre i trepidant, dotat de fantasia i de moviment ultraràpid. Però en aquest espectacle d'ara ens hi manca alguna cosa. Potser és massa enfartegat. I, sobretot, hi manca un animador. Hi manca el formidable animador que era l'Alady l'any passat. A més, és llàstima que Flemming no tingui cap noció de la presentació. Les seves teles de fons decorades són sempre d'un mal gust definitiu.

Flemming s'ha rodejat aquesta vegada d'elements molt notables. Les Germanes Cortesinas són dues dones d'esplèndida figura, magnífiques, extraordinàries de plasticitat i que, en aquests temps de pell torrada pel sol, exhibeixen amb tossuderia orgullosa uns cossos de pell blanquíssima, d'una blancor marmòria d'escultura. Uns cossos que es conjuguen molt bé, molt units i simètrics, de paral·lelisme perfecte, que composen belles actituds. Però sense cor. Sense convicció. Sense sentir-ho. El seu art és tan fred com el marbre de la seva pell. Tot al revés de la Custodia Romero. Montherlant ens conta que, en veure ballar la Custodia, va improvisar algunes blasfèmies en honor seu. Ens en fem càrrec. Car l'art d'aquesta ballarina s'adreça més al cor que al cervell, enardeix més que apaivagar. I l'autor de *Les bestiaires* va voler exterioritzar el seu enardiment admiratiu a la manera espanyola o italiana, amb allò que ell anomena *blasfèmia mediterrània*. Montherlant afegeix que la Romero és una flor salvatge, que no té res d'europeu, res de la dansa sàvia d'una Argentina. És veritat. La Custodia Romero és més inspiració que càlcul. I això ho demostra sobretot amb la seva *zambra*, palpitant de sexe i de bravata.

Miss Marion Spadoni, un primer premi de bellesa, és una noia lleugera i àeria, de bellesa una mica fada però amarada d'ingenuïtat, que juga meravellosament els braços en dansar i que dirigeix unes *girls*, no gaire precises, que tenen tots els avantatges i inconvenients d'aquests conjunts que Levinson ha titllat d'*automàtics*. Ella i les seves noies presenten una mena de *sketch* coreogràfic, amb espurnes d'il·lusionisme, menat a un tren, molt viu.

Els Elva Roy són un número remarcable. Fa anys havien format una parella de ball espanyol que s'anomenava Juli-Fernán. Havien treballat al Cafè Comerç amb l'Alady. Ell tenia una acadèmia de ball al carrer Nou. Després se n'anaren a l'estranger, on han sojornat una pila d'anys. I ara retornen transformats i molt millorats. La seva filla, Miss Elva, és una petita gran ballarina excentrica i acrobàtica. Imita una nina mecànica amb molt de picant. Balla una dansa excentrica amb precisió i fantasia. I els tres junts ballen un *jarabe* mexicà que delata, en ell, el seu passat de ballarí flamenc. Vonia et Rudy — ell és el ballarí Muniella que, amb una altra par-

tenaire, havíem vist al Ba-ta-clan — són una parella de dansa acrobàtica excel·lent. Mostren el bell cos nu, desposseït d'enfarfecs. I juguen fort. Llàstima que alguna vegada la força els mati la gràcia.

Francis, el del rostre tímid i esporuguit, Waldor & Wigor dels quals ja hem parlat ací mateix, completen aquest notable quadre d'artistes, que acompanya una orques-

Marion Spadoni

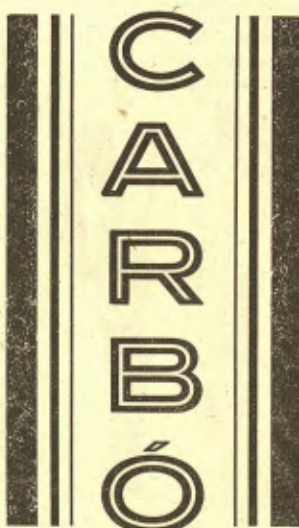
tra molt inferior a la que portava Flemming l'any passat.

Felicitem els senyors Vives i Rubio, empresaris del Circ Barcelonès, sense els quals no tindríem a Barcelona una temporada regular de music-hall, i que semblen haver renunciat als mediocres programes de disabte i diumenge, per a donar-nos bons espectacles actuant diàriament.

SEBASTIÀ GASCH

CAPITOL

TOTS ELS DIES

UN FILM DE

G. W. PABST

AUTOR DE «QUATRE D'INFANTERIA»

Selecció Proa-Filmófono
distribuïda per Febrer i Blay

Víctimes dels nervis

Moltes persones no saben dominar-se i són víctimes dels seus nervis.

La sang viciada i el cos debilitat per falta de descans i excés de treball, són causa de la irritabilitat nerviosa que tants mals engendra.

Totes les persones tedioses i lasses poden recobrar el seu vigor prenent l'energic reconstituint **Fosfo - Glico - Kola Domènech**.

Aquest producte, que recomanen els metges per la seva científica fórmula, dona a l'organisme els elements necessaris per a una ràpida tonificació.

RECEPTOR Radio CLIMO

enxufable al corrent
sense antena

Preu: 400 pessetes

RAMON CLIMENT

Consell de Cent, núm. 266
Telèfon 28058

FEU FER ELS VOSTRES GRAVATS EN LA

Unió de Fotogravadors

Casanova, 160-162 : Telèfon 77406

Dilluns, estrena al TIVOLI

EL RETORNO TRIUNFAL DE

BEN-HUR
LA PELÍCULA QUE PERDURARÀ A TRAVÉS DEL TIEMPO

PRODUCCIÓ METRO GOLDWYN MAYER

LE LLETRE

UN INTERVIU

Thomas Mann

Fa estrany de saber que Thomas Mann viu sempre a Munic. Tot i afirmar el seu esperit d'home nòrdic, prefereix el marc un xic meridional de la capital de Baviera per a pensar i escriure. Es doncs a casa seva, en un extrem del tranquil Bogenhausen, davant l'Issar, on jo, no fa gaire estona, he parlat amb ell.

Thomas Mann s'interessa vivament per la marxa de la República espanyola.

—Les dificultats de què em parleu i la crisi intel·lectual i literària que segueix un canvi polític són naturals. Alemanya les passà igualment. Espanya és, però, l'únic país en l'Europa actual que pot presentar-se com a exemple de tenir una joventut democràtica i liberal. La reacció magnífica contra el règim dictatorial la posa molt per sobre en la comparació amb altres pobles.

—I Alemanya?

—Alemanya travessa ara un moment dubtós. Estem sobre un volcà i no sabem el que pot arribar demà. Europa no ha caminat gaire: el nacionalisme sense fre ens ha portat molts anys enrera, i Alemanya es troba ara precisament al cim d'aquesta mena de romanticisme. L'esperit de la Revolució del 48 no és gaire diferent del dels nostres joves actuals. I el que en aquells moments podia ésser necessari, ara... No hi ha prou motius per a confiar en una altra política que no sigui l'actual, de conformisme i espera. Tot extremisme teòric esdevé en la pràctica d'un governamentisme conscient, si ha d'existir.

—I les circumstàncies econòmiques, potser no influeixen en aquests desigs de canvi?

—Jo coneix molt bé la tendència dels joves a refugiar-se en els extrems contra el capitalisme. He nascut en un medi burgès, m'he educat en ell i en la burgesia es troben totes les fonts de la meua literatura, i potser és aquesta la causa que encara cregui que aquesta la meua classe sigui encara capaç de trobar quelcom que sigui la solució del nostre actual fracàs. La nostra situació ens fa pensar cada dia amb més fermesa en això tan repetit de la col·laboració internacional.

—Creieu en una mútua relació i influència de la política i la literatura per tal d'arribar a aquest universalisme?

—Es indubtable que per sobre de totes aquestes manifestacions nacionalistes queda la idea d'Europa i de Món. Acabo de llegir *La revolució de les masses* d'Ortega y Gas-

set, un dels més grans pensadors contemporanis, i em confirmo en el pensament que els pobles abandonaran els limitats conceptes de les nacions llurs per a cercar l'Estat superior que els és necessari. Les minories literàries de tots els pobles han iniciat d'anys el coneixement que duu més tard a una comunitat...

—I en el cas concret d'una aproximació de pobles a través de la intervenció d'un literat? Jo m'he permès sempre dubtar, per

Thomas Mann

exemple, de l'eficàcia d'un Romain Rolland.

—L'acostament de França i Alemanya en aquest sentit s'imposa per la mateixa força dels seus fets. Ningú no pot negar avui el valor immens de sensibilitat de la literatura francesa contemporània, i així mateix hom no pot prescindir de la lectura de revistes franceses com a vehicle de transmissió de cultura. L'intercanvi, doncs, sense que adopti una actitud determinada d'apòstol, és positiu. Adhuc la necessitat de creure en un fons de bondat i d'amistat entre els pobles.

—Coneixeu els problemes literaris i polítics a què dona lloc la diversitat de llengües nacionals de la península ibèrica? Què opineu del renaixement literari de Catalunya?

—Un viatge molt curt ja fa anys per Espanya, i el desconeixement de les vostres llengües no em permeten judicar els vostres problemes. L'Espanya que jo em figure sempre és la dels Austries: Carles V i Felip II són per mi alhora els representants de l'individualisme germànic i de la idea d'unitat universal... És possible que no siguin veritablement espanyols... No sabia fins ara que m'ho dieu la posició una mica hostil dels filòlegs alemanys a la generalització de la llengua catalana com a instrument de cultura i de bellesa, i puc arribar a comprendre els seus fonaments històric i vital que la justifiquen... Solament, si m'ho permeteu, hi podré veure el perill romàntic d'un futur vostre una mica localista...

—Ens tornarem a veure la pròxima vegada a Barcelona?

—Aquest any he d'anar a donar una sèrie de conferències a Nordamèrica, i encara no he fixat la data. Treballo en un llibre bíblic, *Josep i els seus germans* (el mes de juliol de 1931 l'autor en llegí un fragment a la Universitat de Munic; un altre aparegué a *Corona*), i el vull enllestir abans de marxar. Tornaria amb molt de gust a Espanya, però amb els anys he anat perdent una mica aquell daler de viatjar, i per tant és molt més fàcil que la pròxima vegada ens tornem a veure a Munic.

CARLES M. CLAVERIA

Rebudes les darreres novetats del país i estranger. - Tall i confecció insuperables, a preus sumament BARATS

DE LA VIDA DE LOPE DE VEGA

Amor i dolor

N'hi ha prou amb llegir la llista d'amors i d'aventures de Lope de Vega, perquè ens convencem de l'imperi del Fènix en el món de la passió. Les esposes i les amants es transfiguren en el lirisme del dramaturg per a remuntar-se als cims de l'art. Del pla humà s'ascendeix al pla de la creació poètica. Lope no s'amagava de confessar els seus pecats: «Ja aquests meus delictes— escriu en una carta interessantíssima—corren amb el meu nom; gràcies a la meua fortuna, que no m'han trobat cap altra passió viciosa fora del natural amor en que yo, como los ruseñores, tengo más voz que carne.» La veu del poeta, en efecte, purifica en un auto de fe artístic el llast de la seva carn humana. Les volutes lluminoses del vers fan pujar al cel les espirals de fum de la passió que crema en la terra. L'aventura més intensa i més dolorosa en la història de la passió de Lope fou la de Marta de Nevares, amor darrer; s'afegien dins la boira de la seva maduresa biològica i del sacrilegi (Lope era sacerdot) l'angúnia de l'impossible del remordiment, de la mort que s'atansa. Lope descobria així la seva passió febril: «Yo estoy perdido, si en mi vida lo estuve por alma y cuerpo de mujer, y Dios sabe con qué sentimiento mío, porque no sé cómo ha de ser ni durar esto, ni vivir sin gozarlo.» Lope veia Marta, la primera vegada, en un jardí. El poeta, encisat davant «aquella boca que pone en cuidado a los que la miran cuando ríe», aquells ulls verds com els arbres del jardí, aquelles mans blanques com la llum, aquella gentileza de cuerpo. El jardí era l'escenari apropiat per a les cites.

Una vegada més entrava en el regne del barroc la fusió de l'home amb el paisatge, com en les teles de Rubens, la «confusió en un jardí» com en la comèdia de Moreto. Les paraules de Marta—*Amarilis*—eren tan enginyoses i discretes com les d'una dama de comèdia cortesana. Marta cantava bé i sabia de música. A l'encís de la seva gentillesa corpòria s'afegia «l'encís de la veu», el «misteri de la música». Aquesta amor complicada i violenta es consumia en anhels d'immortalitat i negros de conflicte íntim, religiós: «Aquesta nit no he dormit, això que m'he confessat— escriu Lope—: Maleit l'amor que vol oposar-se al cel!» Hauria volgut sortir d'aquest laberint de passió sacrilega, però reaccionava de seguida. Però l'imperi de la dolor s'estenia insospitadament. Marta devé cega i fol·la; mor en 1632. El poeta emmudeix de dolor:

*Si yo no canto, basta
que otros canten por mí lo que yo llo.*

El jardí es teneix melangiosament de colors morats:

*Huerto de esta ribera
para siempre se fué; ¡qué infausto día!
la dulce primavera
que con su hermoso pie te florecía.*

A les poesies religioses de Lope — el millor de la seva obra no dramàtica — es dona el mateix contrast d'amor i dolor.

L'autor de les *Rimas Sacras* ens presenta sovint imatges amoroses, però sempre en contrast amb motius sagnants, en derivació vers l'amargor. Unes vegades és el contrast entre la dona bella, de pupilles de margarida i la lleigesa de l'*arquitectura de huesos* de la calavera; d'altres, és la dolçor d'ègloga del Bon Pastor, sublimant-se el gaiato en creu i l'idilli en els seus clavats del Redemptor; d'altres les veus amoroses de Jesús davant la ingratitude de l'ànima. Un *romance dels soliloquis* és un exemple característic del pas de la imatge eròtica a la sagnant. Comença el poema amb un tema de desposoris de l'ànima esposa de Crist:

*Vuestro esposo está en la cama,
alma, siendo vos la enferma;
parlamos a visitarle,
que dulcemente se queja.*

Amb prou feines apareix ací la inquietud de dolor del Crucificat, en aquests primers versos que podrien ésser del dolç poeta Valdivielso, el popular Murillo de la literatura barroca:

*Llegad y mirarle echado,
enjugadle la cabeza;
que el rocío de esta noche
le ha dado sangre por perlas.*

Però, en aquest moment de placidesa, a penes inquietat pel tema dolorós, sorgeix un poderós contrast, inesperat, terrible, salvatgement realista, que solament el gran Lope de les paradoxes vitals podia crear:

*Mas ¿cómo podía dormir,
que ya la mano siniestra
le clava un peso verdugo?
Nervios y ternillas sueñan...*

Ací no es sent la veu tendra de Valdivielso. Estem davant la més sagnant de les plàstiques; davant d'un *passo* de processó de Gregorio Hernández o Pedro de Mena.

*Mas, ¡ay Dios que ya le tiran
de la mano que no llega
al barro!*

*De su delicado brazo
tiran todos con tal fuerza
que todas las coyunturas
le desencajan y quiebran.*

I es complau el poeta en aquesta escena d'horror, col·locant a la Verge Mare, traspassades les entranyes de dolor:

*No dan golpes los martillos
que en las entrañas no sean*

*de quien fué la carne y sangre
que vierten y que atormentan.*

I culmina aquesta sobrehumana inundació de turments en l'esfera poètica, amb aquesta terrible fotografia del moment d'hisar la Creu:

*Cayó la viga en el hoyo,
y antes de tocar la tierra,
desgarrándose las manos
dió en el pecho la cabeza.*

Ja en els místics del XVI pot observar-se aquesta delectació en la plàstica sagnant. És molt interessant aquest paràgraf de Santa Teresa, en el *Libro de su vida*: «Acació me que entrando un día en el oratorio vi una imagen que habían traído para cierta fiesta que se hacía en casa. Era de Cristo muy llagado, y tan devota que en mirándola, toda me turbé de verle tal, porque representaba bien lo que pasó por nosotros. Fue tanto lo que sentí, de lo mal que había agradecido aquellas llagas, que el corazón me parece se me partía.» També Malón de Chaide (en la *Conversión de la Magdalena*) insinua algun motiu plàstic de dolor: «Mirad aquellas espaldas azotadas y abiertas por nuestras maldades, mirad los azotes que allí se descargaron por lo que vos debíades.» Lope de Vega realitzava en si mateix aquests turments de la Passió. En memòria del Senyor es flagellava tots els divendres, en la darrera etapa de la seva vida. Montalbán, el seu amic i biògraf, explica que poc abans de la seva mort trobà l'habitació on feia penitència «salpicadas las paredes y teñida la disciplina de reciente sangre». Un dels personatges més gosats i terriblement anormals del seu teatre, el Leonido de *La fianza satisfecha*, troba el perdó dels seus escandalosos pecats (incest, parricidi, abjuració de la fe cristiana) en morir màrtir, reproduint en el seu cos els turments de la Passió de Jesús. Al final de la comèdia, «descúbrese una aparición donde está Leonido crucificado, ensangrentado, y con una corona de espinas». El personatge mor repetint les paraules de Crist: «Senyor, en les teves mans encomano el meu esperit». També Lope, segons diu Montalbán, morí tenint posats els ulls en el cel, la boca en un Sant Crist, i l'ànima en Déu. D'aquesta manera, del regne del dolor en què es purificava Lope cremat d'amors terrenals, s'ascendeix, entre núvols barrocs de tela del Greco, al millor i més alt cim de blancor i d'immortalitat.

ANGEL VALBUENA I PRAT

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

A F I S A

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIVES

Laietana, 18, Pral. B. - Barcelona

VARIETATS

TRADUCCIONS DE VALERY. — Gairebé simultàniament han estat publicades dues traduccions castellanes de *Le cimetière marin* de Valéry. El fet té una viva importància, per la personalitat de Valéry, per la coincidència de l'elecció i pel prestigi dels traductors. La poesia de Valéry és segurament la més obstinadament obscura del món; obstinadament, perquè l'obscuritat no és pas la correspondència d'una imprecisió efectiva com la que propugnen els sobrealistes, sinó reflex d'un esperit complicat fins a l'infinit, que posseeix sempre, però, una arquitectura perfecta i clara. És curiós també que *Le cimetière marin* hagi estat el vèrtex d'aquest esforç; els traductors han estat atrets, sens dubte, per la dificultat. Dins de la producció de Valéry, *Le cimetière marin* està considerada com l'obra més carregada de misteri; la que posseeix una llista de versions més contradictòria. Els traductors castellans no han coincidit, ni molt menys, en les seves interpretacions. L'un d'ells, el poeta cubà Mariano Brull, s'ha acostat al poema amb una part del seu lirisme; l'altre, el poeta castellà Jorge Guillén, ha fet una versió més dura i segurament més fidel. La discrepància dels poetes ha provocat una discussió sobre l'art de la traducció, en la qual han intervingut Valéry Larbaud i Alfonso Reyes. La discussió ha tingut un interès més alt perquè s'ha referit als aspectes generals de l'art traductori.

VALERY A CATALUNYA. — M'agrada de fer una frase que diu que la poesia catalana del segle XX és, com la política dels temps d'Antonio Maura, un problema de «Maragall, sí!» o de «Maragall, no!». Deixant l'explicació per a un altre dia, els rastres de Valéry a Catalunya hauran de cercar-se, naturalment, en aquests darrers. L'exemple més destacat ens el donarien les poètiques de Josep Maria López-Picó i de Carles Riba, en les devocions literàries dels quals figura Valéry d'una manera expressa.

Caldria notar les traduccions de Valéry (jo recordo ara una admirable traducció del *Narcísse* publicada a *D'Ací i d'Allà*, obra d'Alfons Maseras, les traduccions poètiques d'Agustí Escalas, la versió d'una nota sobre *Llibres* de Carles Soldevila). Caldria, en general, establir una bibliografia completa de traductors, per a esbrinar la part que aquest exercici té en el moviment literari de Catalunya. Crec que encara no s'ha parlat prou de la transcendència que per la literatura catalana ha tingut el fet que, per manca d'escriptors, hagin estat els Carner, Riba, Lleómar, els que han esmolat l'idioma en les pàgines de les traduccions, donant importància a un treball que arreu és, des d'un punt de vista editorial, qualificat de secundari. Revindrem un altre dia al tema.

DE VALERY COM A RECEPTE. — Traducció per traducció, sempre ens estimarem per a traduir un autor de tipus clàssic o neoclàssic, que un romàntic o un decadent. Cal una voluntat i un ideari, naturalment. (Hom no s'explica, per exemple, com Agustí Escalas, neocademiista, tradueix de correguda, Baudelaire, Constant i Víctor Hugo.) Valéry, com a recepta: com a gimnàstica poètica, com a domador de llenguatge, com a poeta difícil, Valéry pot ésser un exercici de traductor immillorable, i la seva versió al català una mesura d'eficàcia per a la flexibilització de la llengua poètica. M'agrada — sento el goig — de predicar amb l'exemple. Heus ací un intent de versió catalana del magnífic sonet que Valéry anomena *Les grenades*:

*Dures magranes entreobertes
clivellades per l'excés dels grans
jo crec veure fronts sobirans
esberlats de ses descobertes.*

*Si els sols que us cremen per dins,
oh magranes esbadellades,
us fan d'orgull treballades
crúixir les celles de robins,*

*i si l'or sec de l'escorça
sota l'empenta d'una força
mor en gemmes roges de suc,*

*aquesta lluminosa ruptura
fa somni d'un esperit que duc
de sa secreta arquitectura.*

D. P.

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

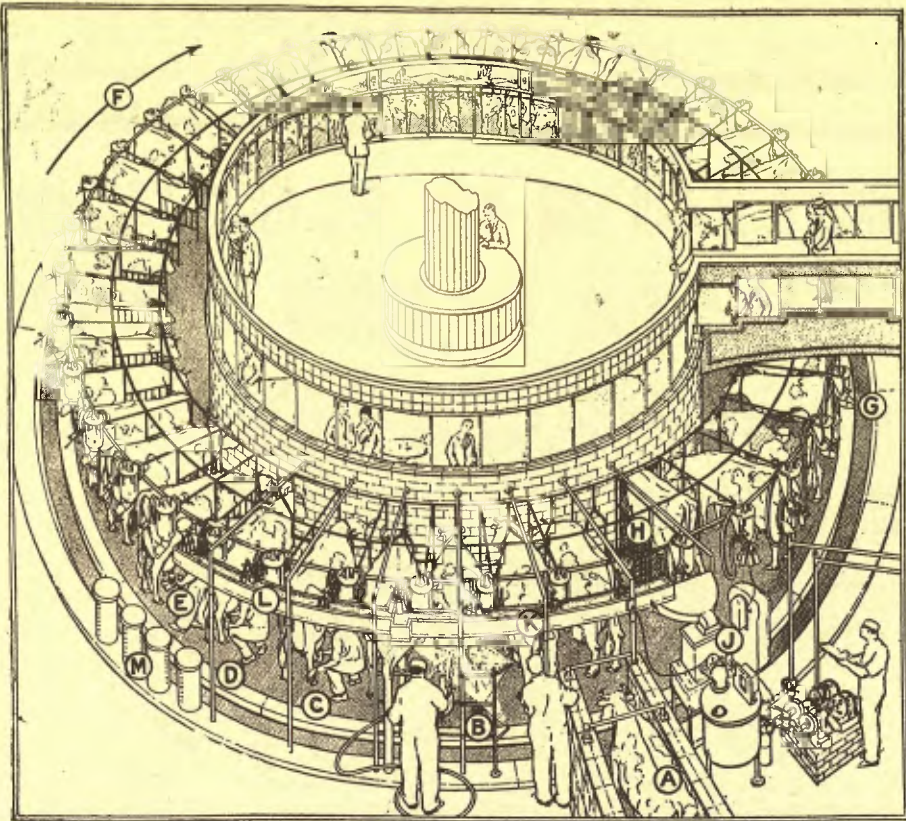
LE ARTS — DISCOS

De les construccions-màquines Art "modern"

Un amic meu, arquitecte francès que ha estat elevat, pel seu talent, a una càtedra de la Universitat americana de Princeton, m'acaba de trametre algunes dades sobre la construcció de l'anomenat *Rotolactor*, de la Walker-Gordon Laboratory Co. (Plains-Doro, New-Jersey, E. U.). Per tal d'evitar tota ombra de mal de cap al lector pacientísim, direm immediatament que el rotolactor

ment del rotolactor. Un d'ells és, ja es comprèn, de rotació de la plataforma-estable. L'altre és la gana de les vaques, que saben que, marxant a través del rotolactor, arribaran a llurs menjadores.

Heus ací com actuen i es combinen aquests dos moviments. Pel passadís (A) de la figura, arriben les vaques *abans de rebre el pinso*. L'animal avença, i ocupa un com-

El "rotolactor" de Jean Labatut

tor és una construcció mòbil, dotada de rotació, la qual té per objecte donar facilitats per munyir, d'una manera mecànica, neta i *standard*, el nombre considerable de cinquanta vaques en dotze minuts i mig que dura una revolució del rotolactor, o sigui dues centes vuitanta vaques per hora, o mil sis centes vuitanta vaques en set hores de jornal.

El meu amic l'arquitecte que dic, Jean Labatut, en trametre'm aquestes dades, té la bondat de classificar l'estable mòbil de la categoria de construccions *Actar* — o sigui, dins de la sèrie de construccions decididament maquinistes que l'època moderna ens està proporcionant. Crec que la seva classificació és justa. La influència decisiva del moviment mecànic en les formes del rotolactor és indisputable. Si comparem els tipus de l'estable arquitectònic de les èpoques passades, tot estabilitat, sense senyal de moviment, amb l'estable actarià d'Amèrica, de seguida copsarem la diferència fonamental entre les formes quietes, estàtiques, de l'Arquitectura, i les formes cinemàtiques d'Actar.

L'arquitectura ens ofereix l'estable estable, mentre que *Actar* ens dona el rotolactor en moviment. Fa cent anys, no hi havia més que Arquitectura i no es podia concebre de munyir vaques a un estable mòbil. Avui, els avenços del maquinisme ens permeten de concebre i d'executar un estable-màquina de munyir, en el qual el moviment mecànic ordena les formes de la construcció, sense necessitat dels preceptes de l'estètica ni de l'escalf de la sensibilitat.

Dos moviments determinen el funciona-

raspalls per a tots els usos
articles de neteja — objectes per a presents
rambla de catalunya, 40

partiment del rotolactor en moviment (fletxa F). A (B) i a (C), la vaca és rentada i eixugada. Continua rodant la plataforma, i a (D) s'obtenen mostres de la llet de cada animal. A (E) es col·loquen els xucladors o munyidors mecànics, que mitjançant canonades de goma duen la llet als dipòsits (L). Roda el rotolactor (a cinc mts. per minut), a (G) es treuen els munyidors i a (H) la vaca veu obrir-se davant d'ella un portell, que la mena, per un passadís, a la menjadora.

Es tan estricta la necessitat d'unes formes predeterminades del rotolactor, que no deixa resquí per a la fantasia, ni per a la preferència estètica. Ja podeu ésser — oh, arquitectes que potser em llegiu! — partidaris de les formes rectangulars, que si feu un rotolactor li hauréu de donar una planta circular per força. Comparada amb aquesta obligació de forma Actar, com tan riure les febles obligacions de forma que diuen que imposa l'Arquitectura!

En les construccions-màquines, o en aquelles que sense moure's tenen un parentiu espiritual maquinista (en un mot, a les construccions que jo anomeno Actar), la crítica ha d'ésser exercida sobre la funció i mai sobre el resultat estètic de la forma. Hi ha al món una crítica de l'Arquitectura i una altra crítica, diferent, per a les construccions maquinistes. La primera trobarà bé, per exemple, que a una casa d'estil horitzontal, amb finestres apaïssades, les baranes dels balcons siguin de barres també horitzontals, que s'acorden amb l'esperit general de la casa. La segona, però, posant-se estrictament al punt de mira de la funció, trobarà que les tals baranes de barres horitzontals serveixen per facilitar el moviment dels noiets que s'hi enfilen, que s'arrepengin a la més alta, i que, acotant el cap vers el carrer, i alçant les cametes al cel, es precipiten a la via pública, perdent-hi la vida i pertorbant la felicitat dels pares llurs, germans i família tota. D'igual manera, un crític d'Arquitectura podrà opinar respecte de les qualitats arquitectòniques d'un bouer clàssic: dirà que les arcades són baixes, o massa altes, que el ràfec vola poc, que el conjunt manca d'atmosfera o de proporció. Però el crític d'Actar, en jutjar el rotolactor, es referirà exclusivament a la funció de les formes. Fugint de l'estètica, es lliurarà amb fúria a l'examen del procés funcional.

NICOLAU M.ª RUBIO
Arquitecte

Jazz i cinema sonor

Ja és difícil escoltar discos de jazz que no siguin de música de cinema. Totes aquelles orquestres, la Waring's Pensilvanians, Victor, etc., que sovint omplien discos amb alegres fox, ja no es senten i no es troben en cap programa. Les que perduren són petites i actuen amb fragments musicals de pel·lícules. La de Jack Hylton interpreta dos fragments de *Victoria y su Húsar*, film que encara no ha arribat ací. És més fàcil l'adquisició de discos si la pel·lícula s'ha projectat, ja que fins ara influeixen més les pel·lícules en la propaganda dels discos, que a l'inrevés. En sentir aquest disc, no es pot deixar el record de la música d'una altra opereta, *La parada de l'amor* especialment, en el fragment que porta per títol *Al compás del timplal*, de ritme de marxa.

D'una altra pel·lícula exhibida ací amb força èxit, *El trio de la bencina*, són els fragments que interpreta l'orquestra vienesa Marek Weber, una de les orquestres de jazz més adaptables a totes les exigències del gènere frívol. Tant els valsos d'opereta com les estridències dels fox americans surten en els discos que omple aquesta orquestra, estilitzats amb formes ben elegants. Per això amb aquesta opereta cinematogràfica, la instrumentació amb abundància d'instruments de corda segueix amb facilitat les alegres melodies d'aquesta obra, per a la qual d'altres orquestres potser resultarien aspres.

La música de les pel·lícules, si en algunes ocasions respon a l'ambient a què correspon el film, d'altres és escrita pensant en l'artista que ha de cantar-la. És el cas de la música de la pel·lícula *Lo mejor es reir*, en la qual els fragments musicals no tenen res a veure amb la inverosimblança de l'argument i són talmant incrustats a la pel·lícula, per a donar lloc a què l'artista, Imperio Argentina, es lliuri de ple al seu fort i s'estalvi un fracàs. D'aquesta manera, és millor sentir aquests fragments musicals en discos amb un bon arranjament per a orquestra, com ho fa el *Demon's Jazz*, que l'interpreta, i en aquest cas, en fer la transcripció, hom ha tingut el bon encert de suprimir la intervenció vocal confiant la melodia només a l'orquestra i així amb variacions instrumentals suplir el record de la veu femenina.

Per fi un disc de jazz que no és de cinema, és interpretat per l'orquestra Ambrosio, amb molta abundància d'instruments de metall, i pel fet d'accentuar la síncope fa donar al conjunt la impressió de *jazz hot*, especialment en el fox *Yo*, de Berlín.

J. G.

Victoria y su Húsar. — *Mausie*. — Fox. — Orquestra Jack Hylton. — Companyia del Gramòfon. — AE 3817. — *Al compás del timplal*. — Idem id.

El trio de la bencina. — *Hacia el edén*. — Orquestra Marek Weber. — Fox. — Companyia del Gramòfon. — AE 3819. — *Cartas de amor*. — Idem id.

Lo mejor es reir. — *Lo mejor es reir*. — Fox. — Orquestra Demon's Jazz. — Companyia del Gramòfon. — AE 3818. — *Yo siempre te esperé*. — Idem id.

Somriu. — *One-step*. — Orquestra Ambrosio. — Companyia del Gramòfon. — AE 3820. — *Yo*. — Fox. — Berlín. — Idem id.

URODONAL

neteja
la sang
intoxicada
per
l'àcid úric

L'URODONAL es un bon preparat d'acció eficaç i el recomano amb freqüència.

DR. A. PI SORER
Catedràtic de Fisiologia
de la Facultat de Medicina
de Barcelona

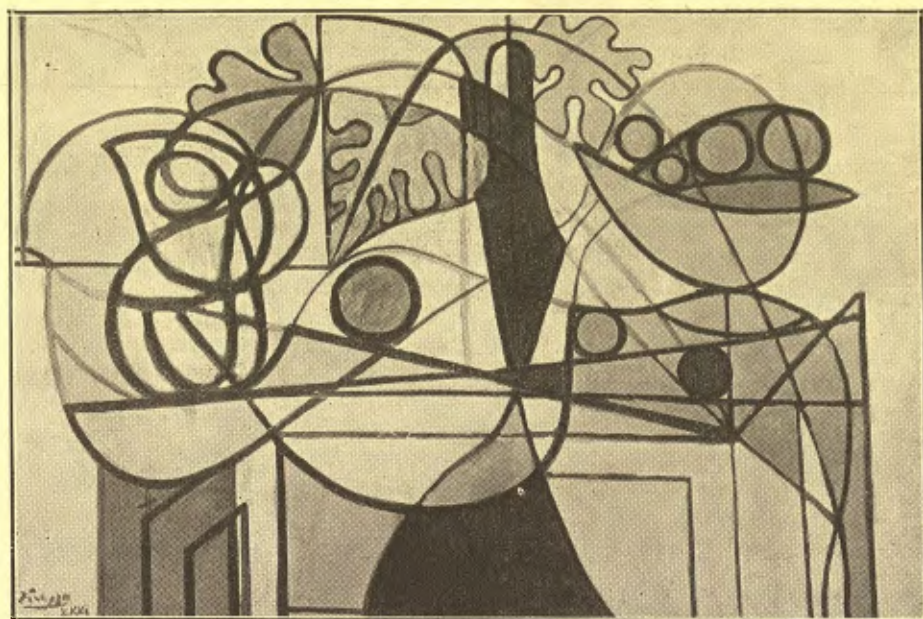
GRÀFIC INDICADOR
DELS LLOCS A ONT
ES LOCALITZA
EL REUMA

En un moment determinat, les arts plàstiques quedaren arreu dominades, en llur totalitat, pel tecnicisme realista més absolut. La pintura i l'escultura, en caure sota el domini de l'intel·lectualisme fred i inde-sitjable, quedaren allunyades de llur principi fonamental, i, automàticament, les arts foren convertides en una mena de receptacle on trobaven cabuda tota mena de coses.

Aquell estilisme habilitós, impur i intoxicant féu possible l'acceptació, per part dels

I afegint a tot això l'actitud desconcertant d'alguns artistes que, com Picasso, passaven d'aquí allà actuant a pleret des de totes les escoles, trobarem a bastament explicat l'estat de confusió existent entre els artistes moderns i la profunda desorientació de la crítica.

Per sort no tothom perdé els estrepes, i tal com era d'esperar, hi hagué qui amb prou encert féu destacar el que era bo com a bo i senyalà aquell art metzinós que d'u-

Picasso. — Dibuix

artistes, d'una actitud reactiva en contra de semblant enviliment artístic, així que les primeres manifestacions de renovació foren insinuades. No podia ésser d'altra manera. Aquell raquitisme artístic no podia tolerar-se per més temps. Naturalment que els pintors únicament d'ofici i els falsaris de l'art, acostumats com estaven a triomfar amb relativa facilitat a costa de lirismes falsificats, es quedaren per un moment talmant desorientats, que ja no sabien si la poesia era riquesa de l'ànima o bé una malaltia de l'esperit. I no els quedà altre remei que veure amb recança com tot el seu prestigi s'anava esfumant sota la força impetuosa del veritable art i dels veritables artistes.

Tot seguit hom tingué la convicció que l'art sincer s'imposava de manera seriosa i conscient, i davant del pes de l'obra de Cézanne, per exemple, quedà totalment demostrat que l'art, amb coloracions imitatives o sense elles, amb forma o deformació, era, bàsicament, sensibilitat i lirisme.

Els artistes, alguns per pròpia convicció i d'altres atrets per l'aïany de combatre el combatible, adoptaren generalment la deformació, fent que fos així més palesa l'acció demostrativa que es tractava de fer. Aquest fet justifica totes les escoles que tendien a la renovació total i austera de l'art, i a no tardar gaire eren posats al servei de la causa renovadora, l'expressionisme, el futurisme, el cubisme, el sobrerrealisme, etc.

La força suggestiva que imprimien al seu art els veritables artistes, creadors d'escoles, determinava la majoria a l'acceptació individual de la més adient d'elles als propis sentiments.

Fins aquí, res d'anormal, tot és lloable i justificat. Però el cas és que no tots els artistes cercaren la tendència més afina al seu sentir, sinó que també hi hagué qui cregué oportú sumar-se a les files de l'escola que més convenient li era, segons les seves possibilitats. La supressió de refinaments tècnics per un costat, i la sintetització que de la forma exigia l'art instintiu, per l'altre, igual que l'abstracció geomètrica del cubisme, en desproveir-se d'academismes, facilitaren la producció artística en el seu aspecte tècnic. Els artistes que ho són per dret propi pogueren comprendre aquest fet, no com a una supressió, sinó com a un additament benefactor de l'art. I amb tot i ésser prou justificat substancialment, fou el que donà entrada a una altra mena de pintors d'ofici i falsaris de l'art, exactament com en èpoques passades, i encara amb major quantitat.

Es clar que l'artista que seguia el propi impuls triomfava per damunt de tot en deixar d'emprar sistemàticament una escola determinada. Aquests casos, però, no han estat mai abundants, i aquesta circumstància convertí en imitador de l'imitable un art que no volia ésser imitatu.

na manera immoral era inclòs entre les produccions d'orientació avantguardista.

El temps, però, té cura d'arranjjar-ho tot amb justesa, i a poc a poc aclareix allò que un dia aparentava ésser tèrbol. Definida la realitat artística, demostrà a bastament que aquell que es sent menat a una exteriorització decidida dels seus neguits, emprès per una força superior a la pròpia voluntat, és qui pot crear i és l'artista autèntic. Els que a ulls clucs cerquen redós en el sistema tècnic emprat per l'artista triomfant, a més a més de perdre el temps, fan ostensible la seva impotència.

Es de conveniència absoluta que els artistes meditin sobre el seu cas personal i cada un cerqui el seu art en ell mateix. D'haver-ho fet així no hauríem tingut de veure, ni veuríem ara, com uns artistes entestats a fer art modern esmercen el temps buscant modernitats, mentre negligien el veritable art que tal vegada porten dintre seu. El concepte general de l'època no pot anar ni més enllà, ni més ençà, dels límits que li concedeixin la civilització del moment. I en no fer esforços per retrocedir, no podem ésser altra cosa que moderns. Caminar d'acord amb el temps, és caminar endavant. I pretendre avançar-lo ultrapassant els límits que la realitat imposa, és propi d'illuminats.

Si en alguna ocasió l'art sembla haver presentit les civilitzacions venidores, tal com en els casos del Greco, Goya, Manet, Cézanne i Nonell, ha estat purament obra de l'immaculat personalisme d'aquests grans genis. L'obra d'aquests grans artistes, la fora dels quals ha arribat intacta fins a nosaltres, està desproveïda de tota preocupació que no sigui la pictòrica.

No cal dir que en l'actualitat veiem amb goig la revisió de valors pictòrics que a poc a poc es va fent per ella sola. Som a l'hora del recompte i sembla no ésser lluny el moment de veure com certs prestigis queden reduïts al no-res.

L'art, en el moment actual, sembla que decididament ve a situar-se en un nou pla encaminat a no allunyar-se massa de la forma realista; o a no consentir que aquesta sigui negada sistemàticament. Almenys, els actuals artistes conscients han deixat de banda tota preocupació modernitzadora, calculada i freda, mentre procuren de retrobar llur personalitat, en molts casos desvirtuada per tota mena de modernismes manlleuats.

La nova posició de l'art, en generalitzar-se, acabarà per demostrar amb claredat als artistes que pretenen fer art modern, que la seva producció es troba tan distanciada de l'art veritable com la dels acadèmistes realistes més encarcerats. Uns i altres accepten voluntàriament imposicions gratuïtes que l'art no pot admetre.

ANGEL FERNANDEZ

—Ja veu si hem fet bé, nosaltres. Torna la moda dels cabells llargs i de les falduilles llargues.
(Gringoire, París)

LES GRANS COL·LECCIONS D'ART

—Aquest Rubens de l'aparador, marcat quaranta pessetes, és autèntic?

(Bulletin, Sydney)

—Papà, puc anar a veure l'eclipsi de sol?
—Vés, però no t'acostis massa.
(Paris Midi)

—No cal que posis el nom a totes les maletes. Posa'l a la més grossa, i a les altres només posa-hi «idem».
(Ric et Rac, París)

—Com! Aquesta carta fa tres dies que és aquí i fins avui no me la donen?
—No s'amoini; el cita per dimarts vinent.
(The Humorist, Londres)

PESOMBRES... INSOMNI....

Nits senceres sense dormir, amb un màxim cansanci corporal al aixecar-se, vèrtigs, manca de memòria i incapacitat per a tot treball mental o material. Una altra victima de l'anèmia cerebral que mata en vida a qui no en certa son únic remei, el

TONIC NERVIOS CERA

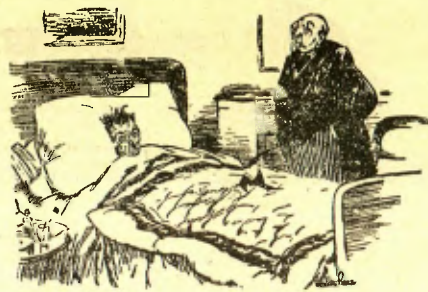
(FOSFOR ESTRIGNINA I HIPOFOSEITS)

Sempre el primer en activitat i medicació tipus que cap altra ha pogut igualar.

Venda farmacies.
LABORATORIS CERA, S. A.
Vico, 18. - Copèrnico, 35 al 39. - Barcelona.

ÚNIC APROBAT PER LA ACADEMIA DE MEDICINA I CIRURGIA DE BARCELONA

El metge. — No s'apuri, home. Jo també vaig tenir aquesta malaltia, i ja em veu ara.

El malalt. — Quin metge el portava?
(London Opinion, Londres)

—I si li nego la meua mà, què farà?
—Suspensió de pagaments.

(Le Journal, París)

—Heu vist aquests exploradors que uns salvatges d'Oceania han trinxat a trossos petits?
—Sempre s'exagera. No tan petits com diuen.

(Ric et Rac, París)

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 I 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON **14856**

AIGUA DE ROCALLAURA

LA DEU MÉS RICA DEL MÓN

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litiasi úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatosa, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn en ampolles de litre i mig i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 133

AGULLES GIOCONDA

Si voleu obtenir el màxim so del disc i el mínim desgast, useu sempre agulles GIOCONDA. Cada agulla porta el nom gravat. Capsa de 200 agulles 2'50 ptes.

Venda a l'engròs:

A. GUARRO
RAMBLA CATALUNYA, 7

Conservi la pell sana, neta, jove, fresca i gemada
Afaiti's depressa, amb higiene, simplement
Això ho aconseguirà
amb la

PASTA
Nix

PASTILLES ASPAIME

GUAREIXEN RADICALMENT LA

TOS

PERQUE COMBATEN LES SEVES
CAUSES:

COMPOSICIO:

Sucre, llet, b., 5 cts.; extracte regalàssia, 5 cts.; extracte diacodi, 2 milg.; extracte medul'la vaca, 3 milg.; Gomenol, 5 milg.; sucre mentonissat, quantitat suficient per a una pastilla.

Catarros, ronqueres, angines, laringitis, bronquitis, tuberculosi pulmonar, asma i totes les afeccions en general de la gola, bronquis i pulmons

Anuncieu a MIRADOR

ANUNCIANTS...!

Una moderníssima organització completa en publicitat

Pel·lícules de dibuixos animats

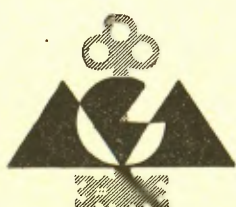
mudes i sonores - patent núm. 121288 - aplicades al servei de la tècnica publicitària, us l'ofereix:

"Agencia General de Anuncios"

Vostres productes poden ésser propagats amb èxit segur per tota la **Regió Catalana i Illes Balears**

200 cinemes en ciutats i poblacions de categoria

Fontanella, 10, 1.ª, 2.ª.-Tel. 16606
BARCELONA

Avinguda Menéndez Pelayo, 85, 1.ª
MADRID

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telegr.: "Carburos"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Bergà (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: **OXIGEN 99 % DE PURESIA,** Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: **ACETILEN DISSOLT,** Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: **FERRO MANGANES i FERRO SILICI ::** **SOCARRIMAT i SECAT** de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: **CALEFACCIÓ INDUSTRIAL** de laboratoris i domèstica :: **GENERADORS, BÚFADORS, MANOMETRES,** materials d'aportació per la **SOLDADURA AUTOGENA**

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Suscriviu-vos a **MIRADOR**
Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

El Sr. _____
que viu a _____
carrer _____ n.º _____ es subscriu a **MIRADOR**
pel preu fixat de **3'50 ptes.** trimestre.
_____ de _____ de 193_____
Signatura